

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Tractatus IV. De Consensu verba de præsenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

TRACTATUS IV.

D E

CONSENSV

Per verba de presenti.

I D E S T,

DE MATRIMONIO,
ut est Contractus.

CAPVT PRIMVM.

De Natura Matrimonii.

§. I. *Quid propriè veniat nomine Matrimonii.*

IN toto negotio Matrimonii, quatuor intercedunt, quæ ad rem nostram in præsentia faciunt. Primò, Contractus inter personas habiles, quo scilicet hæc consentiunt, atque adeo se obligant ad mutuam corporum traditionem, in ordine ad sobolem generandam. Secundò, Ratio Sacramenti, quæ ex Divina institutione adest in prædicto consensu, hunc enim Christus Dominus elevavit, ita ut significaret, & conferret gratiam Fidelibus: quæ quidem ratio Sacramenti, brevi tempore durans, eo scilicet, quo ejusmodi consensus exhibetur, causa dictæ gratiæ eo modo est, quo pluribus explicant Theologi; nam matrimonium non esse Sacramentum in facto esse, iudicio cum Castro pal. d. 2. p. 2. de spons. 3. & cum aliis probabilibus. Tertio, Interventit vinculum perpetuum, quod remanet post ejusmodi consensum, & Sacramentum. Quarto denique, interveniunt, seu consequuntur alie obligationes ex dicto consensu, scilicet servandi fidem coniugi: cohabitandi cum eodem, filios educandi, &c. hæc quidem duo postrema, scilicet vinculum, seu indissolubilitas, & dictæ obligationes, quæ subsequuntur; sunt effectus prædicti consensus, & prædicti Sacramenti.

2. Porro propriè loquendo, tum contractus ipse seu mutuus consensus vocatur matrimonium, tum vinculum prædictum. Hinc, quando Tridentinum sess. 24. Canone primo, dicit, matrimonium esse Sacramentum intelligitur de dicto consensu, quando autem Eugenius IV. in Decreto fidei dicit, consensum esse causam efficientem Matrimonii, & pari modo, quando Doctores dicunt, Matrimonium esse ex se indissolubile, esse perpetuum, esse effectum mutui consensus, intelligitur de vinculo: non est igitur à nobis querendum, sit cum superfluo labore quærit Perez de matrim. d. 3. sess. 1. quid propriè sit Matrimonium, consensu, an vinculum, nam utrumque propriè dici solet Matrimonium, iam vidimus.

2. Quis ergo à te scilicetetur, in quonam consistat matrimonium, ne sine distinctione respondeas; sed ita distingue Matrimonium, pro ut dicit consensus, est Viri & Femina habilium ad prolem generandam consensus mutuus, quo scilicet iidem invicem tradunt, acceptantque ius, & dominium corporum ad finem prædictæ prolis generandæ, quique ad rationem Sacramenti est à Christo Domino elevatus. Matrimonium verò ut dicit vinculum, rectè à Theologis cum Magist. in 4. dist. 7. &c. illud, de præsumpt. sic describitur, est Coniunctio maris, & femina inter legitimas personas individuum vite consuetudinem retinens: vel, ut habent Iurisperiti, l. 1. ff. de ritu Nupt. Coniunctio maris, & femina, consortium omnis vite, divini, & humani communicatio iuris. Explicant Matrimonii descriptio-

nem pluribus Pontius lib. 1. de matr. cap. 2. non d. 1. quorum aliqui rectè colligunt, hoc vinculum, seu coniunctionem seu obligationem esse denominationem tam ex prædicta mutua traditione corporum, quam omnia satis sit, innuisse breviter.

§. II. *Quotuplex sit Matrimonium.*

1. **T**Riplex est: Legitimum, Ratum, Consummatum. Legitimum (quod sic appellatur, sive, quod secundum leges sit, sive, quia legitimum initur, tum est ipse contractus naturalis, qui ceteris communis omni Matrimonio, tum in lege naturæ, tum gratiæ, tum, est prædictus contractus inter Fideles, qui habet rationem Sacramenti, ut §. præced. diximus, sed quam habeatur copula maritalis. Consummatum est, cum ipso, quod ratum, sed postquam accessit prædicta copula, ita dictum, quia perficitur, seu consummatur, sicuti venditio rei traditione perficitur. Vide, quæ dicitur p. 4. c. 7.

2. Et quidem Ratum, etiam propriè Matrimonium est, quia (etiam præciscendo ab actu coniugii in solo consensu, quo se coniuges obligant, per mutuam corporum traditionem vtrique acceptam, & consummatum Matrimonii habetur, quale fuisse matrimonium illius generis cum S. Ioseph optime, brevibus, explicat Castro pal. d. 2. p. 1. num. 3. & legi potest S. Thom. in 4. dist. 2. art. 1. quæst. 2. ad tertium. Sanch. lib. 2. de matr. d. 28. Avers. quæst. 3. de matr. Pont. lib. 1. cap. 19. Christoph. à Castro in lib. 2. de Virgine, alii que.

3. Differant autem permaximè, ut habet idem Castro pal. loc. cit. num. 4. prædicta Matrimonia in eo, quod legitimum, favore fidei, solvi potest, cum alter ad hunc convertitur, alio quamvis renuente. Ratum verò habet professore solemnem Religionis. Consummatum vero nunquam ut ex dicendis latius, & clarius habetur, & que hinc, & ex Cap. De bigami, atque ex Decretis ultimo Conc. Florent. aptè colligitur triplex significat coniunctionem Dei cum Anima Fidei, & gratiam. Quatenus Sacramentum, præciscendo à copula, significat coniunctionem Christi cum ecclesia per Baptismum. Quatenus Sacramentum consummatum, denotat coniunctionem Hypotheticam Verbi Divini cum natura humana, quæ coniunctio insolubilis est, perinde, ac matrimonium consummatum.

4. Nos autem in hac secunda parte agemus de Matrimonio legitimo quatenus scilicet dicitur merum consensum naturalem; nam postea de Matrimonio, ut legitimum est, sua erit distincta tractatio.

CAPVT II.

De consensu requisito ad Matrimonium.

§. I. *Qualis Consensus?*

1. **N**on est æquum, proprium consentium requirere ad matrimonium, quia tradi suum alteri non potest sine consensu tradentis, multo magis proprium corpus, idque indissolubilitate.

2. Id, quod adeo verum est, ut neque Principes sæculares, neque Ecclesiastici possint dare ius in corpore ad prolem suscipiendam, sine proprio vtriusque consensu, tradant communiter Doctores apud Sanch. l. 2. de matr. disp. 26. & Gasp. Hurtad. disp. 3. de matr. diff. 6. n. 15.

3. Deum autem, qui est omnium corporum Dominus, posse dare viro potestatem in corpus mulieris, & contra, sine ipsorum consensu, docet Sanch. d. 2. diff. 2. & contra, sine ipsorum consensu, docet Sanch. d. 2. diff. 2. & contra, sine ipsorum consensu, docet Sanch. d. 2. diff. 2.

Leandr. disp. 6. de matrim. q. 4. Hurt. l. c. contra Filliuc. & Ochag. cum aliis, recte addens, probabilius esse, illam traditionem tunc non esse Matrimonium: huius enim essentia requirit mutuum coniugum consensum, ut hactenus dictum est.

4. Quod autem requiratur coniugum Consensus, & non alterius, v.g. parentum ad Matrimonii validitatem, habes loculenter apud Bellarm. lib. 1. de matr. c. 19. & 20. An verò licite filius, invitis parentibus, consensum Matrimonio præbeat, diximus nos lib. 1. cap. 2. §. 3. Lege item Barbolam in Voto decisivo, &c. an valeat statutum afficiens pœnis filios sine consensu parentum contrahentes: ubi affirmantes alios, melius negantes refert.

5. Denique, cum certum sit, nullum confurgere Matrimonium ex consensu si cōtari possit an sic si cōtari comahens obligetur verè consensire: sed id colligitur ex dictis supra, tract. 3. de sponsal. c. 1. §. 4.

§. II. An sufficiat Consensus, quando à contrahente non cognoscitur impedimentum dirimentis.

1. Titius & Berta, dum sive uterque, sive alteruter dubitarent, an inter ipsos esset impedimentum consanguinitatis (idem die quocunque impedimento dirimente) contraxerunt Matrimonium, sed non multo post cognoverunt, nullum fuisse ejusmodi impedimentum: fuisse validum Matrimonium? Quid secundo, si certò, putassent, adesse impedimentum, quod verè non erat?

2. Respondeo ad primum, Matrimonium esse validum. Ita Sanch. lib. 2. matrim. disp. 3. 3. Caltrop. disp. 2. de sponsal. p. 1. §. 9. Hurt. disp. 3. de matr. diff. 7. n. 21. & communiter. Ratio est, quia sic contraxerunt, quasi sub conditione de præfenti, si habiles sumus: at iam habiles erant, ergo iam absolutus de facto, atque adeo efficax fuit consensus.

3. Respondeo ad secundum, Matrimonium esse invalidum. Contra hanc responsionem habemus Sanchez cit. Covar. & Gutierrez adducto à Caltrop. loco citato num. 8. Ratio nostræ responsionis est, quia qui firmiter credit laborare impedimento dirimenti, nec absolute, nec sub conditione potest efficaciter consensire Matrimonio; Non absolute, ut certum est, & ipsi adversarii fatentur; quia id quod ut impossibile apprehenditur, non potest quis efficaciter velle. Non sub conditione, sic, si forte possit, si forte sit habilis, si forte sit impedimentum non adfuit, nam si quis se sic haberet, iam non firmiter putaret, sed subdubitaret, se posse, se habilem esse, se impedimentum habere, atque adeo essemus in casu præcedentis numeri.

4. Neque obstat primum argumentum, quo utitur Sanch. l. c. quod scilicet excommunicantur, qui sic contrahunt, unde supponuntur, posse habere verum consensum, non obstat, inquam, nam excommunicantur, non quia validum fecerint Matrimonium, sed quia contrahere attentaverint.

5. Neque obstat secundum argumentum, quo Idem utitur, quia in iure ex sponsalibus nullis ratione impedimenti oritur publica honestas, modò ad sit consensus, unde supponit Textus, posse adesse consensum cum impedimento dirimenti; non obstat, inquam, quia dictum ius disposuit, ut talis consensus attentatus pareret publicam dictam honestatem, quamvis verus non esset.

6. Neque denique tertio obstat paritas ab eodem allata ab hæretico, qui quamvis certò putet, Baptismum non esse Sacramentum, tamen validè baptizat; non obstat, inquam, quia in hæretico supponitur, esse intentio faciendi quod facit Ecclesia, quæ intentio prævalet. 11. quod non invenitur in casu nostro, ut supponimus. Lege Hurtad. l. c. n. 23.

7. Quid si contraxerunt cum impedimento v.g. cum consanguinitate, sed deinde post dispensationem obren-tam v.g. à Confessario, illi iterum consenserunt, quam

Par. III.

tamen dispensationem ipsis Confessarius non aperuit, validumne tunc esset Matrimonium?

Respondeo, adhuc invalidum: ita Bossi, de matr. c. 2. n. 82. contra Paludan. & Ang. putantes esse validum saltem ex eo capite; quia si aliud non addatur, consensus hic novus solum fuit ratificatio consensus prioris, qui cum fuerit nullus, consequenter, & ipsa ratificatio nulla erit. Dixi (saltem ex eo capite) nam, an ex illo alio, quod nondum ipsi dispensationem concessam acceptaverint, colligi possit ex à me dictis sup. lib. 5. de pœn. in tract. de cas. reser. c. 9. §. 1. à n. 18.

§. III. Circa quod versari debet consensus contrahentium.

1. Controversum, & sanè dignum, quod explicetur, est, de quanam re debeat, seu circa quod obiectum debeat versari consensus, tum ut validum sit, tum ut licitum matrimonium? In Matrimonio enim tria veluti collecta inveniuntur Bonum Sacramenti, Bonum prolis, Bonum fidei, hoc est Matrimonium ex natura sua Primò, affert indissolubilitatem, quia est Sacramentum iuxta illud Sancti Pauli Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo, & Ecclesia, ut scilicet, sicuti Christus Dominus indissolubiler est coniunctus cum Ecclesia, ita vir cum uxore modo superius explicato. Secundò, affert intentionem generandi prolem, illamque educandi. Tertio, necessitatem servandi fidem inter ipsos coniuges: atque ad horum aliquod reducuntur alia in matrimonio inclusa, qualis est cohabitatio coniugum, obligatio reddendi debitum, & similia.

2. Querimus ergo, An si quis matrimonium contrahat, non intendendo prædicta omnia bona inclusa in matrimonio, validè, & licitè contrahat? Quid, si intendat alios fines extrinsecos matrimonio; intendat, v.g. divitias ex dote acquirere, honorem ex familia, coniugii voluptatem, & similia?

An validè?

3. Si quis mente intendat, sive explicitè, sive implicitè (quod implicitum hic evenit, quando non intenditur contrarium) se obligare ad illa tria, scilicet ad perpetuitatem, ad prolem, ad servandam fidem, validè matrimonium contrahit; invalidè verò, si positivè habeat animum non se obligandi ad hæc. Ita Sanch. lib. 2. matr. d. 29. G. Hurt. de matr. disp. 3. diff. 1. aliiq. Ratio quæ dictum hoc simul probat, & explicat, est, quia, ut modò diximus, de essentia matrimonii est consensus tradendi corpus, quo consensu coniux se obligat, ad prolem generandam, fidemque servandam. At verò ipsa executio generationis, vel ipsa actualis custodia fidei de essentia non est: possum enim ego, me obligare; v.g. ad servandam castitatem, licet animum habeam ejusmodi obligationem (sanè cum peccato) non observandi. Cum igitur prædictus contrahens, de quo loquimur, intendat se, sive explicitè, sive implicitè, ut dixi, hanc obligationem subire, substantiam matrimonii ponit, atque adeo contrahit validè; imò id etiam erit, si intendat, se obligare ad status perpetuitatem, quod est Bonum Sacramenti, cætera verò bona, puta Bonum prolis, & Bonum fidei, non excludat. Nam sic, quasi in radice includi cætera dicta Bona.

4. Quod si omnem obligationem, vel etiam solutam unam ex prædictis tribus, v.g. perpetuum statum excludat, tunc nullum esse Matrimonium patet ex dictis, quia non habetur sic matrimonii essentia. Lege Hurtad. disp. 7. diff. 9. & Perez de matr. di. 13. sect. 5.

An licitè?

Vbi, qualis finis debeat intendi à contrahente Matrimonium, ne is peccet.

5. Finis alius est principalis, ad quem scilicet quis principaliter

R 2

paliter intendens, aliquid agit. Alius secundarius, à quo quis non raro applicatur ad agendum, Celebraz v.g. ut Sacrificium Deo offeras? Ecce causam, seu finem principalem. Sed id hodie facis, aliter non facturus, quia elemosinam invenisti? ecce finem secundarium, & quem vocamus etiam impulsivum - quo actû applicaris ad celebrandum: nam illum primum vocare solemus motivum.

6. Iam in Matrimonio contrahendo, potest Primo, esse finis tradendi mutuo corpora, quæ, ut modo dicebam, est obligatio, in qua tanquam in radice includitur obligatio prolis generandæ, & obligatio reddendi coniugi debitum, & cætera modo *num. 2.* explicata, & in Matrimonio inclusa.

7. Secundò, potest esse finis adhibendi remedium concupiscentiæ, seu evitandi fornicationem, vel habendi conjunctionem mutuam, obsequium, & similia, quæ includuntur quidem in Matrimonio, sed tanquam quædam secundaria; nam præterea vocantur, & sunt fines secundarii institutionis Matrimonii.

8. Tertiò, possunt esse fines quilibet alii qui nec primario, nec secundario includuntur in institutione Matrimonii, nam properea sunt, vocanturque fines extranei Matrimonii, quos scilicet coniuges ipsi non raro adhibere solent, ejusmodi est finis acquirendi divitias, voluptatem, bonum nomen, honestam familiam, &c. His positis,

9. Dico Primò. Cum quis contrahit Matrimonium more ordinario, illicque consensit ob finem prædictum principalem, vel ob aliquem ex inclusis in ipso principali fine, vel ob aliquem ex finibus prædictis secundariis, non excludendo expresse principalem, licetè contrahit. Ratio est, quia sic se conformem reddit ejus institutioni, & non est, unde culpa oriri possit.

ro. Dixi (more ordinario) nam posset licetē contrahi Matrimonium cum sola intentione se obligandi ad mutuum corporum traditionem, præscindendo à copula, immo copulam excludendo, & sic fuisse Matrimonium Sanctissimæ Virginis, & Sancti Ioseph, supra insinuavimus, & iterum dicemus clarius infra c. s. §. 8. n. s. sine.

11. Dico Secundo. Si quis per suum consensum ordinet suum Matrimonium ad aliquem ex finibus extrinsecis dictis *num. 8.* non excludendo expresse fines illos matrimonii primum, & secundarium, peccabit quidem ex communi sententia cum Sanch. *lib. 2. marr. d. 29. num. praeterim 21.* & Layman. *lib. 1. tr. 10. q. tract. 4. n. 2. &* aliisque, sed non mortaliter. Ratio est, quia, licet non sit magna deordinatio, cum implicite remaneant illi fines, unde non sit culpa mortalis; aliqua tamen adeit deordinatio, dum tam explicitè intenditur finis extrinsecus, & alienus a finibus, ob quos institutum est matrimonium.

12. Quod si excluderentur expresse fines primarii, nec consentiret quis obligationi tradendi suum corpus, &c. tunc, & matrimonium esset nullum, & consequenter id sic intendere, foret mortaliter illicitum, quia sic irritum redderetur Sacramentum.

13. Dico Quarto, Quamvis sententia dicta n. 11. probabilis sit, & communiter recepta, tamen probabilis est etiam opposita, excludens etiam peccatum veniale, ut fultinet Caltropal. *disp. 2. de spons. quasi. 10. n. 3. & 4.* Conineh. *disp. 2. dub. 2. concl. 3. & 4.* Pontius *lib. 2. c. 2. n. 13.* Vel enim hi extincti fines ex se honestatem moralem habent, ut esset pax Republicæ, concordia consanguineorum, familie nobilis conservatio, fornicatio vitanda, &c. & tunc aio, te venialiter non peccaturum, si ob ejusmodi fines Matrimonium contrahas, quia dum finem illum principale procreationis sobolis, &c. non excludis, & aliquem ex his extraneis, qui ex se honesti sunt, intendis, non est unde culpam ullam committas: Quæ enim culpa est inhoneste medio, quale est Matrimonium, velle acquirere illud, quod ex se honestum item est?

Vel hi extrinseci fines, ex quorum aliquo
Matrimonium, sunt ex se indifferentes, ut
divitiarum, voluptatis, non peccati, &c.
& tunc etiam alio, sc. nec peccatum videtur
hendo ab aliquo alio inconvenienti? Ratio
dem, quia, dum non excludis finem principalem
nulla est culpa, velle aliquod temporale, &c.
aliquo honesto actu. Sanè culpam non committit
celebrat, Sc. cum non celebraturus, g. ad hoc
dum laceretur, modò remaneat intentio
crificandi in honorem Dei, quæ semper
supponimus, siquidem peccaminosum non est,
rari. Ita igitur in casu nostro. Et ad hoc
Sanch. *l. c. n. 25.* dum denique falsus est, committit
adhibendis suis finibus, ne venialiter quidem
quia dum remanet implicare, modo dicitur, quia
palis, ceteri (ait) non tam sunt fines operis, quam
tativum, & applicativum operantis.

C A P V T III

De consensu externo requisito ad
valorem.

1. **I**nterno consensui debet accedere matrimonii
 externus, ut Matrimonium valeat, cum quibus
 contractus consistit, nisi fiat externus debet con
 sci ab altero, cum quo contrahis, tum qui Mat
 rimum est Sacramentum, atque adeo et Christi Divi
 nitione, necessario dignum sensibile. *Idem* p.
 Sanch. *lib. 2. de matrim. disp. 59. ut* dicit esse
 bilis (certum esse ego dicerem libentius) et
 utriusque coniugis externo consensui posse ma
 trimonium consistere, etiam si Deus utriusque con
 ternum vtrique revelat; quod profecto nimis
 in hoc præsentem rerum statui, in quo matrimonii
 elevatum ad rationem Sacramenti, quod, ut *dis* *pos*
 sensibile secundum præsens ejusdem Dei Decretum
 debet.

2. Sed internum consensum exprimi quibuscumque signis, latissime erit, an necessario debent accipi in iis, qui loqui possunt: in illis enim, qui loquerentur sufficere alia signa iam scimus definitam esse a *Cum ap. & C. Tus de sponsal.*

3. Respondo, etiam in potentibus loqui, *scilicet* quolibet signa ad validitatem matrimonii in Sacram. *mat. d. 3. i. n. 5.* cum excentis Auctoribus ab ipso alio quiddam aliqui apud eundem ibidem negent et contraputant Sacros Canones deesse, vellet, *scilicet* ut verba in potentibus loqui, Sed ratio non obstat, quia ex una parte hi Canones non recte adhibentur, cileque ad eos respondit Sacram. *loc. n. 5. et ibi Christus Dominus hoc Sacramentum matrimonii constituit per modum contractus, seu rationem concordantem* vavut ad rationem Sacramenti, at quilibet contractus *igno* impleri potest. Confirmatur ex Corollio Fland. in cuius Decreto de Sacramentis *hi ar. 16. dicitur* per verba regulariter expressus facit *M. habentibus* illa illud (regulariter) non ergo semper, & necessa-

An licitè solis signis Matrimonium contrahant.

4. Inquires Primò. Qui cum possit loqui, matrimonium contrahit solis nubibus, vel signis, periculis. Respondeo, certè non invenio præceptum in hoc, quod debet observari, nisi ut sit manifestum, quod quare, qui signis utatur certis, & non dubiis, ut debet esse mortale ob incertitudinem matrimonii, ut sequentem, & ob scandala, ac lites, inde facile portatura) non video, unde peccatum committatur. Et quare Sanchez l. c. dicat esse veniale, si iusti causa non interveniat, cur debet uti signis, & non verbis, non inquit, à ratione alienum aliquam deordinationem continentis, in hoc gravissimo contractu non expressè constituitur.

consensum commodiori modo, quo potest, scilicet verbis; nihilominus, quia nos in humanis actionibus, ne sub veniali quidem obligamur perfectissimo modo, & certissimo agere, sed satis abunde est, si perfectio, & certo modo agamus, ideo etiam à veniali signis certis contrahens liberandus est. Ita Castropal. d. 2. de sponsal. p. 7. n. 5. qui utitur alia ratione à nostra, quia, inquit, ubi lex non est, nec prævaricatio esse potest, ut dicit Sanctus Paulus. Verum hæc ratio non solvit argumentum allatum à Sanch. hic enim contendit, ut modo vidisti, adesse legem naturæ dictantem, alienum esse à recta ratione, in hac gravissima re certissimum modum contrahendi negligere. Expeditius ergo nos negamus, adesse ejusmodi legem, recta enim ratio in moralibus non dicitur sub aliqua deformitate, nisi, ut utamur modo certo, non autem, ut certissimo.

Quinam ex coniugibus prius consentire debeat per sua signa?

5. Inquires Secundo, pro praxi, Quinam prius est interrogandus, ut prædictum consensum externum præbeat, vir, an mulier?

Respondet Covarr. honestum esse, ut prius scemina: At Ioannes Andreas honestius esse putat, vir, qui est caput mulieris, arque hunc sequitur Sanc. l. c. n. 12. eodem referens. Ego censeo, sequendam consuetudinem uniuscuiusque, Ecclesiæ ut infirmatur à Rituali Romano, ubi de Ritu servando in Matrimonii Sacramento agitur; ab eodem tamen Romano Rituali prius interrogatur vir, postea mulier, id, quod in nostra Diocesi Pannonitana servamus.

Quæ verba, vel signa sunt ad Matrimonium necessaria?

6. Inquires Tertiò, Quæ verba, vel signa requiruntur, vel sufficiunt ad ejusmodi consensum exprimendum.

Respondet, Regula generalis hæc esto. Illud verbum seu signum requiritur, & sufficit, quod certum in circumstantiis, in quibus efformatur, exprimat internum consensum. Quæ autem in particulari ejusmodi sint, satis colligi potest ex iis, quæ dixi paulo superius, r. 3. de sponsal. c. 2. §. 3. præsertim à n. 17. & latè habet Sanchez, lib. 1. matr. 4. disp. 18. breviter autem Castropalaus l. c. p. 8.

Quam similitudinem verba contrahentium habere debeant?

7. Inquires Quartò, Necessè est, ut simul proferant suum consensum vir, & mulier?

Respondet, nequaquam; nam satis est, si unus post alterum proferat, dummodo consensus alterius non fuerit revocatus, sique moraliter perseverare censeatur; si quidem, nec ratio contractus, nec ratio Sacramenti maiorem similitudinem requirit. Ita Averfa quæst. 3. de matr. sess. 6. contra aliquos contrarium sentientes, ita etiam Sanchez lib. 2. matr. disp. 3. cum aliis multis.

Nec obstat Concilium Tridentinum, sess. 24. c. 1. de Ref. ipsum enim, requirit quidem præsentiam Parochi, & Testium, sed nihil innovat, quoad similitudinem, de qua loquimur, & certè etiam in humanis aliquibus contractibus requiritur præsentia Notarii, & Testium; sed non inde inferitur necessitas simultanei consensus contrahentium.

8. Consensus autem alterius non perseverare, sed revocari censeatur vel explicite, ut si positive, incipiat dissentire, vel implicite, ut si v. g. consentiat per verba de presenti cum alia, vel si transeat tempus, pro quo forte consentit, vel quando tempus nullum fuit præfixum, transeat tantum temporis, ad quantum in talibus circumstantiis prudenter censeatur (secundum varias sententias, quas mox referam) non se extendi variis contrahentis. Lege G. Hurtad. disp. 3. de matr. diff. 8.

9. Addit Sanchez, loc. cit. num. 4. Si, altero volente non statim consentire, prior, qui consenserat affirmet, se consensum nunc revocasse, ipsi esse credendum, quia, nisi contrarium constet, præsumitur quis consensisse sub conditione, si alter statim assensum præbeat, præsertim

Part III.

quando est præsens, nec per Procuratorem, vel Epistolam initur Matrimonium. Adde æquum non esse, ut prius consentiens debeat expectare ad quodcumque libitum alterius, &c.

10. Si virgeas: Ecquodnam temporis intervallum potest intercedere inter consensum unius, & alterius, ut Matrimonium validum contrahatur?

Respondeo, quodcumque tempus concedit Navarrus, quem citat G. Hurtadus disput. 3. de matr. diff. 8. n. 25. dum alter non revocat. Si septennium non transeat, dixit Sotus. Si biennium, Henriquez, apud Sanchez, l. c. n. 4. Si annus, Ledesma apud Hurtadum cit. Denique ipse Sanchez, id prudentis arbitrio relinquit, attentis particularibus circumstantiis: Nam Matrimonium (ait) est Sacramentum fundatum in contractu civili; quare illud tempus intercedere potest inter consensus unius & consensum alterius, quod non destruit rationem contractus civilis. Cum ergo à multis circumstantiis pendeat, an civilis contractus iudicetur persistere, necne ex tanto, vel tanto temporis intervallo, rectè & circumstantiæ semper erunt expendendæ. Quis enim neget, maius tempus posse intercedere, quando per Procuratorem contrahitur Matrimonium, quam quando per principalem, & maius, quando per Epistolam missas v. g. ad Indias, si ibi inveniatur unus ex Sponsis, quam, si per verba, inter præsentis? Hæc sententia esset excipienda, nisi scrupulis daret aditum, dum frequentissime timoratus dubitaret, an expensæ omnes circumstantiæ fuerint.

11. Excipiat igitur à nobis prima sententia Navarri, concedentis quodcumque tempus. Quam sententiam sequitur Boslius de contr. matr. c. 2. n. 40. citans Maiorem, Lessium, Bonac. Coninch. Covarr. aliosque; & ratio est eadem, ac modo dicta, sed sine limitatione, quia scilicet Matrimonium est ex iis contr. sibus, qui subsistunt, non revocato consensu ab altero, si alter, quocumque tempore, consentit: Id quod non potuit negare ipse idem Sanchez, lib. 2. matr. d. 3. n. 7. in eo casu quo post longissimum tempus, ratificatur Matrimonium ab altero, qui fide initio consenserat, de qua re suo loco, inferius.

CAPUT IV.

De Consensu dato absenti.

§. I. Per Procuratorem.

1. Supponimus tanquam certum, & ab aliis passim probatum, posse per Procuratorem contrahi Matrimonium, illudque esse Sacramentum, cuiusque Ministros, & suscipientes esse ipsos principales, non verò Procuratorem.

2. Supponimus item ex Sacro Textu, Cap. fin. de procurat. in sexto, Procuratorem institutum ad Matrimonium imò & ad sponsalia, ex Sánchez, mox citando, ut legitimus sit, debere habere speciale mandatum ad Matrimonium circa determinatam personam, non posse limites mandati excedere, & nec posse, alterum sibi substituire, nisi hoc expresse continetur in mandato. Lege Coninch. disp. 24. dub. 9. à n. 67 Pont. lib. 2. c. 15. Castr. d. 2. de sponsal. p. 9. Sanchez, lib. 2. matr. d. 11. n. 15. alioque. Et Sanchez, quidem rectè notat, non esse necessariam sexum diversitatem in ejusmodi Procuratoribus, sed posse esse duos viros, vel duas mulieres, quia non contrahunt nomine proprio, sed alieno. Rectè etiam notat Coninch, quem sequitur Averfa mox citandus sufficere generale mandatum quo aliquis expresse consensisset in eam, quam Procurator electurus est, & mandasse, ut suo nomine, cum ea sine ullo responso contraheret. Cuius rationem ego puto esse illam, quia sic est ad certam personam. Denique rectè notat Averfa, q. 3. sess. 5. iam verò, Procuratorem ad Matrimonium posse esse cuiuslibet ætatis, dummodo sit compos rationis, & cuiuscunque qualitaris. Quamvis ergo ex iure, C. Qui generaliter de procurat. in 6. in Procuratore requi-

R 3 ratur

tatur ætas decem & septem annorum, tamen hoc non requiritur, nisi secundum qualitatem negotiorum, ubi est necessaria industria persona. Quare in Procuratore ubi non requiritur, nisi expressio consensus; & de quo nulla est juris dispositio in contrarium, dicta ætas necessaria non erit. Ita Perez, Reg. Mald. aliique apud Dianam p. 11. tr. 3. ref. 33.

An constitui Procurator debeat in præsentia Parochi?

3. His suppositis. Prima difficultas est, an quando is, qui futurus est conjux, constituit Procuratorem ad matrimonium, debeat ejusmodi mandatum dare in præsentia sui Parochi, & Testium?

4. Resp. Ita requirunt aliqui apud Cast. l. c. n. 4. Verum cum communi sententia, & cum Sanch. Coninch. & eodem Castrop. l. c. n. 5. eos citante, certum sit, id non requiri. Ratio efficax est, quia Trid. requirit præsentiam Parochi, & Testium, quando contrahitur matrimonium ut illi testari possit de jam contracto, nihil verò disponit de mandato ad contrahendum: at matrimonium contrahitur, quando Procurator nomine alterius præbet consensum suscipitque consensum alterius, non verò, quando constituitur Procurator ad illud. Advertendum tamen est, ita dari ejusmodi mandatum debere, ut possit probari, & constare Ecclesiæ, ipsum datum fuisse. Quare, quamvis omnes concedamus, ut habet Sanch. l. c. n. 14. procuratorem hanc, seu mandatum, posse dari ore tenus, sine scriptura, sicuti potest, quodcumque aliud mandatum, omnes tamen advertimus, pari modo constare debere, idem mandatum ore tenus fuisse datum.

Hinc cum eodem Sanch. & Bosio de matr. c. 3. n. 203. Lege item Coninch. d. 24. a n. 77. dicimus, Parochum, & Testes non obligari ad videndum litteras mandati; ipsi enim solum Testes esse debent de ipso consensu matrimonii facto à Procuratore, qui sit de facto legitimus, non verò, ut legitimus cognitus ab ipsis.

Revocatio consensus conjugis, antequam Procurator ejus contrahat, quid operetur?

5. Secunda difficultas. Constituit Titius ejusmodi Procuratorem, juravitque se perseveraturum in consensu ad matrimonium cum Berta, v. g. sed deinde (esto causa peccato) antequam Procurator officium impleat, revocat Titius consensum, sive expressè, sive tacite per nova v. g. sponsalia cum alia, vel per novum mandatum contrahendi cum alia, &c. Validumne erit matrimonium, si Procurator hujus revocationis infcius contrahit nomine Titii cum Berta.

6. Respondeo, non fore validum, etiamsi solum mente consensum revocaverit, quia essentielle est contractui matrimonii, adesse consensum utriusque conjugis, nunc autem jam unus consensus deficit.

7. Dices. Alii contractus politici validè fiunt per Procuratorem revocatum, quando revocatio, nec parti, nec Procuratori, nota est, ut habetur l. si man. ff. mandati, & alibi; ergo, & in consensu matrimonii. Respondeo, negatur consequentia: nam Respublica, vel Ecclesia supplere possunt consensum contrahentium circa res temporales, & politicas, unde pro quiete, & bono publico supplent in casu dicto; at circa matrimonium supplere nequeunt, cum sit de hujus essentia proprius conjugis consensus, sine quo per nullam auctoritatem consistere matrimonium potest.

8. Nota, si post consensum datum Procuratori; dissentias quidem, sed deinde iterum eo tempore assentias, quod procurator nomine suo contrahit, validum fore matrimonium: quia tunc jam adest consensus. Ita l. c. n. 2. Castropalaus.

Procurator ad Matrimonium fidei constitutus.

9. Tertia difficultas. Quando constituisti Procurato-

rem fidei, & non vero animo, sed postea eo tempore constituisti, validumne ejusmodi tuum matrimonium?

10. Respondeo, Validum pronunciat Sanchez n. 13. quia jam adest consensus requisitus. Vnde n. d. 24. dub. 9. n. 72. longe melius negat. Ratio est, cum prima constitutio Procuratoris fuerit nullum, seu factu tui consensus, is non potuit, quando contraxit, matrimonium contrahere ut verus Procurator, nulliter contraxit. Ergo parum juvat te longe distans consensisse, oportebat enim de novo Procuratorem legitime constituere ad tuum consensum exprimentum.

In amentiam incidens post Procuratorem constitutum.

11. Quarta difficultas. Quid si impediatur consensus ex eo capite, quod antequam tuus Procurator contrahat, has amentis; valebitne Matrimonium contractum à tuo Procuratore, te persisterente in amentia, mandatum incurra?

12. Respondeo, Valere asserit Castrop. l. c. n. 14. Sanch. Coninch. Gurr. adde Bonac. q. 2. p. 3. n. 14. cum aliis, quia matrimonium per Procuratorem contrahitur ex vi consensus, quem habes tunc, quando tuus Procurator contrahit, posset enim evenire, ut tu es ebrius, vel dormires, & tamen nemo negat, in hac ebrietatis, vel somni, validum esse illud matrimonium, sed fit ex vi consensus, quem dedisti, quando Procurem constituisti, at mente tunc firmus eras, & lucidus.

13. Verum Pont. lib. 2. cap. 15. n. 14. quem sequuntur alii, asserit, nequequam valere, præter ceteras est, quia (inquit Averfa) amentis homo non potest contrahere extra statum humani commercii, & humanæ rationis; Unde videtur extinguere consensus antea ab hujusmodi homine datum. Cuiusmodi efficacia, quia hic non adest sufficientis consensus alterius conjugis mente sani, nam, quando licet contrahit acceptando, & se invicem alteri tradendo, licet intelligit, se consentire ad matrimonium cum petente, quæ secundum communem hominum vel mulierum, humana sit: At amentis est extra hunc statum, unde hic videtur adesse error in persona, qui matrimonium nullum sine controversia parit. Hæc lætetur posterior mihi arridet. Noto tamen locutionem esse de amentia, non autem de Phrenesi ad aliquod tempus, hæc enim æquiparatur ebrietati, & non amentia, nem à statu humano.

14. Dices. At alia Sacramenta valida sunt, etiam conferantur amentis, si is ante amentiam tunc petenti, ergo non idem dicamus in Matrimonio. Respondeo, si suscipiens alia Sacramenta. v. g. qui baptizatur, debet esse subiectum Baptismi, ad quod statim, & debet petisse, nec petitionem fuisse revocatum; in talibus tamen matrimonium, sunt etiam ministri, & leguntur consensum debent elicere dum administrant. Contraxit in casu nostro, saltem alter conjux, qui est sanus, & consentit, ut dictum est in personam amentis, si matrimonium non poterit.

Verba Procuratoris ad Matrimonium.

15. Quinta difficultas. Quibus verbis debet Procurator uti, quando, nomine principalium, matrimonium contrahit? Respondeo. His vel similibus verbis. Talis consensus in te vel accipit in te virum, vel uxorem, & ex hoc nunciamus, & recipio te in virum, & uxorem nunciamus, & recipio te in uxorem. Ita Sanch. disp. 1. cit. n. 16. Sed, quibus personis debeat assistere huic matrimonio per Procuratorem celebrato? Respondeo, de hoc agimus infra de solemn. c. 2. §. 5. n. 23.

§. II. Per Epistolam.

1. Cum certum sit, etiam per Epistolam, ut ceteri civiles contractus possit Sacramentum Matrimonii celebrari, solum hic ejus praxim apponere debemus, quam his verbis affert Castrop. p. dicta d. 2. p. 9. *Debet traditio, & acceptatio viri, & contrahentis coram eodem Parocho, & Testibus fieri, alias non possunt testari de Matrimonio. Id vero fiet, si scribas Maria, te ipsum in matrimonium ei tradere, eamque in uxorem, ex tunc accipere: ipsa quoque tibi tradere, & traditionem à te factam acceptare. Et tibi, quomodo traditio, & acceptatio viri, & contrahentis sit coram Parocho, & Testibus. Existimo tamen, necessarium esse, quod Parochus, & Testes agnoscant tuas litteras, ut sciant, ejus traditionem mulier acceptat, ut narrat Coninch. Hæc Castropalaus.*

2. Dices, is, qui per Epistolam (idem) qui, per Procuratorem contrahit Matrimonium, ignorat, an alter sit bene dispositus ad Sacramentum ejusque effectum suscipiendum. Ergo subit periculum cooperandi cum peccato alterius, si forte ille sit in statu peccati.

3. Respondeo. Cum quilibet, sit existimandus bonus, nisi contrarium constet, poterit alius morali certitudine presumere, alium esse bene dispositum.

4. Illud certe advertendum est, ipsos principales contrahentes debere esse in statu gratiæ, non quidem necessario eo tempore, quo Procuratorem constituent, vel Epistolam scribant, sed eo, quo verisimile est, fore, ut Procurator nomine ipsorum contrahat, vel quo Epistola legatur, quia, ut diximus, & fusè dicemus inferius, ipsi principales sunt Ministri, & susceptores hujus Sacramenti. Lege Sanch. dicta disp. 11. n. 29. & 30. Procurator autem ipse non peccat, si dum contrahit Matrimonium, est in statu lethalis peccati: quia nec recipit in se Sacramentum, nec nomine suo ministrat.

Dæ Monitiones ad contrahentes per Procuratorem, vel Epistolam.

5. Prima, Sanch. l. c. n. 31. hic apposita monet, optimè facturos contrahentes per Procuratorem, vel Epistolam, si deinde per se ipsos iterum contrahant, ut certius sit matrimonium, si forte illegitimum quid intulerit. Ne timeas (inquit) de iteratione, quia licet in aliis Sacramentis, manente eadem materia, prohibeatur, non tamen prohibetur in Sacramento Matrimonii, quia hoc fundatur in ratione contractus civilis, qui iterari ex se potest, & solet. Adde tamen (ut patet ex iis, quæ dicuntur inferius tract. 5. de matr. ut Sacram. cap. 3. n. 3.) non semper fieri Sacramentum, quoties renovatur consensus, sed solum, quando primo, perficitur contractus, si antea propter aliquem defectum legitime perfectus non fuit.

6. Secunda, Prudenter monet Coninch. d. 24. num. 80. sine, in hunc modum: *Sed hæc* (contrahere scilicet per litteras) *extra necessitatem non sunt practicanda, quia alia via commodiores possunt facile reperiri.* Hæc ille, & certe, etiam quando est necessitas, securior via est per Procuratorem, quam per litteras.

CAPUT V.

De Consensu conditionato.

§. I. Quid, & quomplex sit conditio.

1. Matrimonium (sicut, & ceteri contractus) potest, quantum ad præsens institutum facit, duplici modo contrahi. Primò, absolute, ut, *Te in uxorem duco.* Secundò, sub conditione, ut, *Te in uxorem duco, si tuus Pater approbaverit.* Qui duo modi contrahendi, valde differunt; Consensus enim absolutus vult, & de

facto parit eodem ipso momento, quo exhibetur, translationem domini in corpus: At conditionatus vult quidem eandem domini translationem, sed vult, eam non haberi, si appositæ conditio deficiat. Lege G. Hurt. d. 7. differ. 11.

2. Hinc fit, ut Matrimonium absoluto consensu celebratum, nihil expectare debeat, ad suos effectus producendos. Debeat verò celebratum consensu conditionato; suspenditur enim perfectio contractus, usque ad adventum conditionis, nam propterea nihil interim innovandum, nec conjuges se, tales tractare queunt.

3. Iam verò ejusmodi conditionum divisiones variae sunt. Prima divisio; Alia est de presenti: ut, *Te duco, si virgo es.* Alia de præterito, ut, *Te duco, si sacro interfuisti;* Alia de futuro, ut, *Te duco, si Panormum te transferes: si tantam dotem dabis, &c.*

4. Secunda divisio. Quæcunque ex dictis conditionibus potest esse de re impossibili Physicè, ut, *si volabis, si volasti, &c.* vel de re admodum difficili, quæ æquiparatur impossibili, imò, & impossibile vocatur, ut, *si montem zircum mibi donaveris,* vel de re impossibili moraliter id est de re turpi, seu contra leges, ut, *si mendacium dixeris, &c.*

Rursus potest esse de re possibili, sive necessaria, ut, *Si eras oriens Sol, live contingente, ut, si Navis ex Asia venerit.*

5. Tertia divisio. Hæc contingens potest esse, vel solum dependens à tua potestate, nam ideo dicitur potestativa, ut, *si Venarum ibis;* Vel casualis, ut, *si cras fulgurabit, si Navis ex Asia venerit, &c.* hæc enim in tua potestate non sunt; Vel mixta, id est partim dependens à tua potestate, partim à potestate alterius, ut, *si officium à Rege impetraveris,* id enim dependet à me acceptante, & à Rege officium conferente.

6. Hic te moneo, has Contingentes condiciones non raro apponi, tanquam terminos, vel tanquam diem præfixum, non tanquam conditiones, ut, *Duco te, si morietur meus pater,* id est quando morietur.

7. Quarta Divisio admodum notanda, Conditionum alia est, quæ inest contractui, & contractui exposcit, sine qua scilicet contractus esse non potest, ut, *Te duco, si tu consenseris.* Alia, quam contractus ipse non exigit, nec tamen est contractui contraria, ut, *Si pater consenserit, si mendacium dixeris, si furum feceris, &c.* Alia, quæ ipsi contractui contraria est, ut, *Te ducam, si non transuleris dominium tui corporis ad prolem generandam.*

8. Quinta denique. Alia est positiva, ut sunt præcedentes, præsertim, quando dependent ab altero ex coniugibus, ut, *Te duco, si Romam adieris.* Alia est negativa, ut, *Te duco, si Romam non adieris.*

9. Adverto Primò, aliquos nihil distinguere inter Matrimonium conditionatum, & consensum conditionatum; Sed certè Sanch. lib. 5. d. 5. num. 5. bene docet, consensum posse esse conditionatum, Matrimonium verò nequaquam, quia nimirum, quando consensus est conditionatus, nullum adhuc est verè Matrimonium; at quando deinde purificata est conditio, fit verum Matrimonium, quod jam nullo modo conditionatum est, sed absolutum, quia per adventum, conditionis transit in absolutum. Vides ergo quomodo Matrimonium nunquam est, nisi si absolutum. Moneo nihilominus, nos, & Doctores passim vti hac voce Matrimonii conditionati, per illam solum significantes, tunc Matrimonium nondum esse perfectum.

10. Adverto Secundò, quando inferius sæpè dicemus, per aliquas condiciones ex dictis vitari contractum Matrimonii, sensum esse tunc Matrimonii contractum esse nullum. Quando autem dicemus, aliquam ex iisdem conditionibus rejici, seu haberi pro non adjecta sensum esse, contractum esse validum, de conditione autem illa nihil esse laborandum; cum habenda sit perinde ac appositæ nequaquam fuisset. Sed per singulas condiciones discurremus.

§ II. Matrimonium sub conditione praesenti, vel praeterita.

1. **C**onditio de praesenti, vel de praeterito non suspendit Matrimonium, seu non reddit illud conditionatum, sed, vel est certo Matrimonium, vel certo non est. Ratio ducitur ex natura contractus conditionati cujuscunque. Si enim conditio existit, vel existit, jam purificata est conditio, & consequenter certo contractus obligat: si verò non existit, vel non existit, jam non adest conditio, & consequenter contractus vitatur, & certo non obligat, quia solum sub illa voluit, se obligare contrahens. Ita Sanch. l. 5. matr. d. 6. n. 10. De Lugo d. 22. de iust. num. 335. alique.

2. Extenditur hæc doctrina ad conditiones turpes; quamvis enim mox dicturi sumus, conditionem turpem de futuro vitare contractum, & illum reddere nullum, tamen eadem conditio turpis de praesenti, vel praeterito, sicuti non suspendit contractum, quia, ut dictum est, conditio de praeterito, vel praesenti certo existit, vel certo non existit, ita non vitat. Ratio autem differentiae est, quia, ex turpi de futuro, allicerentur homines ad turpia patranda, si contractus sustinendus esset media illa turpi conditione futura, at hoc inconveniens non adest in turpi de praesenti, vel de praeterito, cum tunc supponatur, delictum jam fuisse patratum, ergo non est, unde non sustineatur.

3. Extendenda esset eadem doctrina data num. 11. ad conditiones de praesenti, vel de praeterito physice, impossibiles, id, quod colligetur ex dicendis mox §. 5. & videri possunt Pontius, lib. 3. cap. 4. num. 12. & Castropalaus d. 2. p. 11. §. 3. n. 5. extendentes; Thomas verò Sanchez l. 5. d. 4. non extendens.

4. Inquires. Ad valorem Matrimonii requiritur ne cognitio existentiae talis conditionis, v. g. si sic tecum contrahat puella; Si es nobilis, vel si habes, vel, si habuisti officium à Rege, tecum contraho: necessarium est, ut ipsa sciat tuam nobilitatem, vel tuum officium? Respond. si non novit, dicendum est, non statim, sed solum quando noscet, fore validum Matrimonium.

5. Respondeo. Ita putat Coninch. d. 29. sub. 1. num. 6. Ratio est, inquit, quia ad Matrimonium opus est, ut uterque contrahens fiat consensus alterius. At in casu hoc dum puella nescit tuam nobilitatem, non potest tibi notus esse ejus consensus, quia, si sub conditione sibi ignota consentit, non minus ejus dissensus conjici potest, quam consensus.

Confirmatur, quia id esset, ac si diceret puella; Accipio te in vivum, vel non accipio, quo pacto certum est, esse, invalidum Matrimonium.

6. Verum Sanch. & Hurtad. d. 7. diff. 2. citans Sanch. sequitur Castropalaus d. 2. p. 11. §. 3. merito putant, fore statim validum Matrimonium, si vera est conditio. Ratio est, quia puella non consentit sub conditione nobilitatis, vel officii sibi noti, sed sub conditione nobilitatis, officii, si hæc existant, hunc autem consensus jam tu cognoscis, licet non cognoscas illum, ut procedentem à cognitione nobilitatis, vel officii.

Ad confirmationem dic, esse disparitatem maximam, quia formula illa nec assensum, nec dissensum determinatè significat, cum in casu nostro clarè significetur, ut dictum est, consensus determinatus sub existentia conditionis, licet non sub notitia illius.

7. Ex dictis igitur, erit quidem necesse, ut puella cognoscat, an tu sis nobilis, vel officium obtinueris, ut videat, an Matrimonium fuerit validum, necne, non verò ut illud validum fiat.

§. III. Sub Conditione de futuro necessario.

1. **A**Conditione de futuro necessario, ut, *Duco in uxorem Bertam, si raras sol oriatur*, non suspenditur contractus Matrimonii, sicuti, nec ceteri contractus

Ratio est, quia prædicta conditio, tam ad suspendendum, quam ad demonstrandum consensus, non ducitur, apponitur esse censetur: ut scilicet sit determinativus, non conditionatus sic: *Sicuti certum, si raras solem, si certum est me Bertam ducere.*

2. Quod si facis sensum sic: *Duco Bertam, si raras sol*, non est mirum, te debere expectare, quia tunc illud *Cras* est tempus prædictum, ad hoc posteriori sensu, hæc verba continentur Matrimonium: an sponsalia, dixi superius, tr. 3. de spons. d. 2. num. 30.

3. Adde, evenire posse, ut contrahentes, sine praerantia, live consulto, verè voluerint expectare prædictam conditionem necessariam impletionem (id quod etiam in jecturis colligendum) & tunc suspenderetur consensus, quia tunc, ut supponimus, verè sub illa sensum præbuerunt, & voluerint facere sensum non explicatum.

4. Atque ex hoc Addio vide, an conciliare ad Pontium, & Sanchez. Hic enim lib. 5. matr. d. 2. n. 1. habet doctrinam à nobis hæcenus allatam. Pontius, l. 3. c. 1. num. 12. dum eam ex parte negat, videtur errasse id, quod nos in prædicto Addio monuimus.

5. Notat ibidem merito Sanchez loc. cit. num. 2. conditio in se sit contingens, sed certo futura, ut, *Si Antichristus nasceretur*, non suspendere consensus: ceterum id sit de futuro certo, & quævalere necessario. Non assentior Pontio loc. cit. num. 13. dycenti, consensus suspendi, usque ad conditionis eventum: cum enim sit incertum, inquit, quando Antichristus v. g. nascetur, debet expectari ejus temporis adventus. Non assentior sententia, siquidem tu non contraxisti sub conditione *Antichristus tali tempore nasceretur*, sed *si Antichristus nasceretur*, quod certum est, & tibi satis cognitum.

Ne tamen excidat hic debere etiam addi illud, quomodo addidi num. 2. & 3.

§. IV. Sub conditione de quocunque futuro contingente, sed non turpi.

Vbi

AN, ADVENIENTE CONDITIONE, necessarius sit novus consensus?

1. **I**n consensu sic, v. g. habito *Te ducis, si raras sol oriatur*, vel, *si Aves tuas te doceant*, etc. certum est, Matrimonium suspendi, quia sub illa conditione contrahis: accedente autem dicto consensu, vel certo item est, Matrimonii obligationem sublevari, cum jam purificata, id est posita sit conditio. Idem dic de quacunque alia conditione eorum, dummodo non sit turpis, ut *Tecum contraho, si venatum si in terram expues, &c.* quia contrahentes prohibentur ponere ex sua libertate (silo impudentes) condiciones, quas velint, modò non sint turpes, ut lege reprobata. Ita Averla q. 5. matr. sess. 6. f. 1. Contra Sorum, & alios.

2. Sed difficultas est gravissima hic, & in similibus consensibus conditionatis, vel consensibus respectibus tempus futurum, ut, *Te ducis, si raras sol oriatur*, assignaveris, *Te ducis pro die crastino*, in quibus certum est, non esse Matrimonium ante adventum prædicti temporis. Difficultas (inquam) est, An purificata jam conditione dotis, seu adveniente tempore deligantur, ceterum actum consensus exhibere ad valorem Matrimonii, an satis sit prior ille consensus exhibitus ante conditionis, vel temporis adventum, ita, ut conditio, vel tempore positus, statim, sine novo tuo actu, validum sit Matrimonium.

3. Respondeo. Doas de morte esse sententias. Pontius sustinet, non requiri novum consensum, sed statim validum esse posita conditione, Matrimonium. Ita Sanchez

1. *matr. d. 8. n. 5. Coninch. d. 29. n. 11. Q. Hurr. d. 7. diff. 2. De Logo de lust. d. 22. §. 14. n. 386. & iterum de parric. d. 13. §. 1. n. 11. Castrop. d. 2. p. 11. §. 2. n. 5. alique ab ipis citati, quorum potissima ratio est, quia consensus ille conditionatus verus consensus est, licet (quia sub illa conditione) imperfectus. Si ergo non est revocatus, ut supponi semper debet, idem manet adveniente conditione: & quia non amplius pendet à conditione, jam perfectus erit, & absolutus: Vi quid igitur necessaria est alterius novi consensus accessio?*

4. Quod si ab his Auctoribus requiratur, quandonam vi Tridentini Parochus, & Testes debent assistere dicto matrimonio, quando sit consensus conditionatus, an quando impletur conditio?

Respondet Sanchez *loc. cit.* quando sit consensus conditionatus, quia tunc verè exhibetur consensus ad matrimonium; Sicuti iidem assistere debent matrimonio, quod sit per Procuratorem, non verò constitutioni Procuratoris: At vero Coninch, & Hurtadus locis citatis respondent, debere assistere etiam, quando impletur conditio, quia illi debent esse Testes matrimonii, at Testes esse non possunt matrimonii jam contracti, si solum assistent conditionato consensui, non vero impleti conditioni.

5. Verum secunda sententia sustinet requiri novum consensum, sine quo ille prior conditionatus consensus etiam adveniente conditione, constitueret solum sponsalia absoluta, non verò constituerent matrimonium. Ita Pontius l. 3. *matr. c. 14.* citans S. Thaliisque, Baunius fusè *tratt. 12. p. 20.* Latè item Decisio Rotæ apud Dian. p. 6. in *causæ libri Dec. 2.* alique, quorum ratio præcipua esse debet, quia licet ille consensus conditionatus sit, certè consensus, tamen est imperfectus, ut ipsi Adversarii faciunt: ergo, etiam adveniente conditione, imperfectus ex se manebit. Probat consequentia, quia in se remanet ille idem, qui erat antea, nec adventus conditionis aliquid influit in illum. Quare, si tunc non habebat efficaciam ad perfectè obligandum, non habebit ex se post conditionem.

6. Quod autem consensus conditionatus non habeat tantam efficaciam, patet, quia secus non posset validè revocari ante completam conditionem; sicuti non potest consensus absolutus. Et secus, huic consensui conditionato non praevaleret consensus absolutus, quo quis init cum aliqua matrimonio absolute, relicta ea, cum qua ante completam conditionem sub conditione contraxerat, ut praevalere docemus omnes.

7. Quare licet (ut videri potest apud Auctores citatos) concedatur, ejusmodi conditionatum consensum modo dicto imperfectum, obligare contrahentem in ceteris materiis, in quibus, adveniente conditione regulariter, non debet, ad inducendam obligationem, accedere novus consensus, quia contrahens voluit, se obligare pro illo tempore, quo accedet conditio; id tamen in matrimonio concedere non possumus: non solum, quia, cum gravissimus sit, & indissolubilis contractus, requirit perfectissimum consensum, sed, quia in matrimonio obligatio non oritur ex promissione, qua se quis velit obligare, sed ex ipso actuali actu, ex vi cujus efficaciter se obligat; huic enim actui; tanquam materię proximæ, adheret ratio Sacramenti à Christo Domino instituti.

8. Ex his vides, in hac sententia Parochum, & Testes huic novo consensui assistere omnino debere, quia solum per hunc consensum contrahitur Matrimonium, cum in conditionato, adveniente conditione, addit solum ratio sponsalium.

9. Dices cum Castropalao citato, Quando Matrimonium de præsentì contrahitur, prius suum consensum exprimit v. g. vir, sub conditione tamen in se imbibita, quod mulier consentiat, qua consentiente, opus non est, ut vir de novo consentiat, sed ejus consensus, qui in se conditionalis erat ante mulieris consensum, redditur absolutus, & perfectus, mulieris consensu adveniente. Ita ergo

in casu nostro adveniente conditione, non erit necessarius novus consensus,

10. Respondeo. Negari consequentiam posse. Nam viri consensus de præsentì, moraliter, & secundum humanam commercia, idem censetur esse ante, & post mulieris consensum: quod certè nimis manifestè non habet consensus sub futura conditione, qui solum perseverare judicatur ex eo, quod nondum est revocatus, at ille de præsentì idem censetur durare, quia tunc elicitur; & quidem prudenter judicatur, ac si actu eliciatur post mulieris consensum. Quare consensus novus non est necessarius.

Confirmatur, quia viri consensus de præsentì, ita præcedit consensum mulieris, ut ex circumstantiis clarè appareat, esse vir in tali dispositione, ut mulier, primo consensisset, sequeretur, & ipse cum suo consensu: Quare non est mirum, si novus non sit necessarius, sufficit enim consensus cum ejusmodi affectione: id quod certè non est in casu conditionis de futuro, in quo multæ possent contingere mutationes, &c.

11. Ex his duabus sententiis hæc posterior mihi certior fit: ceterum priorè sententiam, cum ea tantorum virorum sit, commodèque ratione fulciatur, quæ fronte improbabilem appellaveris: Quare merito vitamque probabilem esse, superius *tratt. 3. de spons. c. 3. §. 2. n. 10.* iudicavimus.

Conditio, si Pontifex dispensaverit.

12. Iam vero, ex allata decisione consequitur decisio illius similis difficultatis. An matrimonium initum inter impeditos sub conditione, si Pontifex dispensaverit, sit, validum statim, ac imperatæ dispensatio, an potius sit necesse, ut post eam impetratam, novus consensus accedat?

13. Respondeo, Sanchez, Coninch, Hurtadus, Castrop. *loc. cit.* non requiri, Pontius, alique citati, quos ego sequor requiri, consequenter putant. Rationes præcipuæ pro utraque parte sunt eadem, ac prædictæ; nam propterea idem de utraque sententia iudicium feratur, quod modo *n. 11.* ultimus de sententiis præcedentibus.

An hac conditio, si Pontifex dispensaverit, sit contingens?

14. Circa conditionem, si Pontifex dispensaverit, quæres hac occasione Primo, An semper sit connumeranda inter conditiones contingentes?

Respondeo, Non semper. Nam in iis rebus, in quibus solet dispensatio concedi, (licet solum ex gravi causa) inter contingentes est annumeranda, atque adeo erit obligatio expectandi, donec ea impleatur modo dicto *num. 1.* In iis verò, in quibus dispensari à Principe non solet, conditio dispensationis est connumeranda inter impossibiles, seu turpes, de quibus *mox §. 5.* Talis esset dispensatio Matrimonii inter fratrem, & sororem. Quare hi semper remanebunt inhabiles ad Matrimonium, siue apponatur conditio dispensationis, siue non: Idem igitur erit dicere: Ego te duco meam sororem, si Papa dispensaverit, ac dicere: Ego te meam sororem duco.

15. Quæres Secundo, Quisnam obligabitur procurare ejusmodi dispensationem solitam concedi (idem dic de aliis conditionibus, quæ procurari debent, ut Patris consensus, Advocati consilium, &c.) si quando Matrimonium sit sub dicta conditione dispensationis contractum.

Respondeo Castropal. *loc. cit.* citans Coninch, nemini ex contrahentibus id per se incumbere, nisi ad id speciatim se quis obligaverit. Incumbet ergo ei, inquit qui cupit contractum perfici. Expensas autem, ait, debere esse communes, quia utriusque negotium geritur. Quod dictum est de matrimonio, dic de sponsalibus, quando sunt contracta cum dicta conditione.

De dictis expensis multa dixi *tratt. 3. c. 5. §. 7. à num. 7.* Si

Si Pater consenserit.

16. Occasione item prædictorum, querunt hîc Doctores.

1. Quantum temporis debet expectari, si nullo præfinito termino aliquis sic constituit: *Te duco, si pater meus, vel tuus consenserit?*

Quærit II. Quid, si pater consentiat, sed deinde statim consensum revocet, & pugnetque? Et utraque quæstio erit etiam in sponsalibus sub eadem conditione contractis.

17. Respondeo ad primum. Prudentis arbitrio (ut fieri debere diximus) sæpe in similibus erit competens tempus definiendum.

18. Respondeo ad secundum, tunc non esse positam conditionem, quia illa celeriter addita repugnantia, absolutum Patris consensum moraliter non ostendit.

19. Major difficultas est, si Pater initio repugnet, sed deinde consentiat. In quo casu positam jam esse conditionem, atque adeo matrimonium obligare, docet Coninch. & Hortadus supra citati; Non esse positam, unde matrimonium non obligare, docent Sanchez, l. c. d. 7. num. 9. & Pontius, lib. 13. de matr. cap. 17. n. 11. quia, si Pater repugnavit, avolvit obligatio. Sed dic, amice, cur per te in casu num. 18. allato, statim, atque Pater consentit, non firmatur matrimonium, at nunc, statim, ac Pater repugnat, evanescit obligatio? Vellem à te hujus paritatis disparitatem.

20. Id fortasse vidit Castropalaus, l. c. n. 7. nam propterea huic difficultati, ita respondet, ut utrobique consideret celerem consensum, vel dissentium, Patris mutationem, nam, si rogatus Pater, inquit, ita firmiter dissentiat ut præsumi non possit, intra breve tempus arbitrio prudenti ejus consensum obtinendum esse, conditio absolute deficit, secus vero, si consensus ejus obtinetur intra breve tempus, tamen si bellis primum exierit, sicuti impleta censetur conditio, si Pontifex dispensaverit, tamen si primæ, & secundæ petitioni non acquieverit, si postea dispensationem concesserit.

21. Quod dictum est regulariter. Cæterum rectè monet Averfa quæst. 5. matr. sect. 6. V. Sed hæc res; si intentio contrahentium fuit de consensu, quem statim, audito negotio, daret Pater tunc ad primum ejusdem notum standum esse. Vide apud eundem; quid fiet, quassido Pater taceat, & similia.

22. Si Pater erat mortuus, & tu apposuisti Matrimonio tuo hanc conditionem. *Si Patri placebit*, impossibilem conditionem apposuisti, unde de hoc consensu idem dicendum est, quod mox dicam univèrsim de conditione impossibili.

23. Quid, si Pater dicebat, priusquam ejus assensus explorari potuerit?

Puto, tunc impletam esse conditionem; & matrimonium valere. Ratio est, quia ejusmodi conditio: *Si Patri placebit*, regulariter apponitur, ne patrem filius offendat, si fortè matrimonium eligat sine ejus consensu quæ ratio cessat: si jam ipse decesserit.

24. Dixi (regulariter) Si enim verè apposita fuisset propter aliquid dependens à vita Patris, tunc sanè nullum erit matrimonium, quia advenire non potest conditio requisita.

§. V. Sub conditione de futuro impossibili physice.

Vbi

DE FUTURO MULTUM DIFFICILI.

1. **V**T, quæ sunt dicenda planiora fiant, tria distinguamus oportet. Primò, Contractus communes, de rebus temporalibus. Secundò, ultimas Testatorum voluntates. Tertio, contractum Matrimonii, quando hæc sub conditione impossibili exhibentur. Et exemplum quidem Primi est: *Equum tibi vendo, si tu volabis*. Secundi: *Relinquo Titio meo hæredi, vel legatario*

centum si volabit; Tertii: *Te duco in uxorem, si pater tuus si Cælium manu trigerit*.

2. Porro ex communi sententia Doctores, habes apud De Lugo de iustit. d. 22. num. 34. de Pontium, l. 3. cap. 3. n. 5. in primo hoc est in contractibus communibus, conditio impossibilis vitiosus, & contractus; ita ut, in exemplo allato, illa conditio sit nulla. Ratio est, quia ea conditio, sub qua venditio, poni nunquam potest, & consequenter etiam lura disponunt; vide Iustin. de iustit. supra, l. 1. impossibilis, l. Non solum ff. de actionibus, nec per se vitio venditio.

3. Rursus ex communi sententia Doctores, apud eosdem habes ibidem, in secundo, hoc est in rebus ultimus voluntatibus (excipit Pontius, l. c. de institutione filii in hæredem, quando in potestate est) conditio impossibilis non irritat dispositiones ejusmodi conditio rejicitur, ac, si appositæ non fuerit. Vide tamen omnino quæ dicam num. 9. Vnde in exemplo allato num. 1. debentur Titio illa centum, licet est, quia licet nunquam evadere sit absolute illa testatoris dispositio, propterea, quod nunquam evadere conditio; tamen legislator in legibus affectualem num. 9. ita statuit, si ne captivus hæc dispositio in malo publico invheretur, siue quia præsumitur, si talem ita velle.

4. Denique ex communi item, & cetera sententia apud Doctores mox citandos, conditio impossibilis in Tertio, hoc est in Matrimonio, se habet, sicuti in conditionibus dictis ultimarum voluntatum, non irritat dictum Matrimonium, sed ipsa regulariter (ut nunc explicabo) rejicitur, ac si appositæ non fuisset, & Matrimonium statim esse validum, si est inter personam habiles ad Matrimonium. Verum id, quomodo sit intelligendum, hujus loci est breviter explicare.

5. Equidem celeberrima est difficultas circa contrahentibus conditio impossibilis illos irritat, ut verò in matrimonio? Si respondeas, quia ita Decretum est à Gregorio IX. in cap. de condit. apposit. de iustit. ad dispositiones ultimarum voluntatum, ita transiunt à Legibus Civilibus mox num. 9. afferendis nullum satisfaciis. Nam princeps potest quidem in rebus temporalibus, propter bonum commune, supplet defectum consensu subditorum, & ita fecit in dictis rebus dispositionibus. At Ecclesia non potest supplet defectum consensu in Matrimonio, quod, ut superius celebrari, nisi per proprium contrahentium consensum non potest.

6. Tanta visa est hæc difficultas Durando in 1. q. 1. quæst. 4. n. 9. ut dixerit se minime percipere, nisi Ecclesia Matrimonium celebratum sub dicta conditione eundem pronuntiet, & ideo hanc difficultatem Doctores solvendam relinquit. Et Sanchez, quidem l. 5. matr. l. 1. postquam retulit sex aliorum explanationes dictæ dispositionis Gregorii IX. in qua ejusmodi Decretum connotetur, suam ipse adhibet. Cum autem hæc non placeat Joanni De Lugo l. c. d. num. 355. suam etiam in dicto cui, fortasse tuus, perinde, ac meus animus, non vult conquire.

7. Nos igitur facilem viam, & ceterè regiam inter duos statuimus cum Coninch d. 29. dub. 42. qui respondetur G. Hurt. d. 7. matr. differ. 10. dico enim potest Ecclesiam, sic decrevisse regulariter, quia cum nullo intentio contrahentium, an scilicet contrahentibus irritam illam conditionem impossibilem sine animo contrahendi, an potius cum vero contrahendi animo, & illam illam adhibuerit per jocum, vel per ignorantiam. Ecclesia præsumit hoc posterius, quod est in favorem validitatis Matrimonii, & consequenter validum Matrimonium pronuntiat, & conditionem habet, ac si appositæ non fuisset.

8. Dico Secundò. Si tamen constet, conditionem illam impossibilem appositam fuisse sine animo contrahendi, vel cum animo volendi verè expectare illam.

certe in foro conscientiae nullum fore Matrimonium, & probati si id possit, etiam in foro fori, nam propterea antecedenti dicto, & num. 4. apposui illud (regulariter.) Ratio est, quia consensus Matrimonii totus, quantus quantus est, dependenter fit ab animo contrahentis.

9. Quamvis autem num. 3. absolute, & sine distinctione dixerimus, dispositiones ultimarum voluntatum celebratas sub conditione impossibili valere reiecta conditione, ita disponentibus iuribus, ut innuimus num. 3. unde id intelligi in vitroque foro teneat Turrianus? d. 15. dub. 9. num. 9. tamen Sanch. & Vasq. quos citat, sequiturque De Lugo, loc. cit. a. n. 342. aiunt in dictis ultimis voluntatibus debere servari idem, quod dictum a nobis est modo in Matrimonio, id est eas factas sub modo impossibili, valere regulariter in foro externo, idque quando aliunde non constat de voluntate Testatoris, at non valere, si constat Testatorem apposuisse illam conditionem impossibilem sine animo disponentis, vel cum animo volendi illam expectare, quia, si attente expendantur iura, lib. 3. de condit. & demonstr. l. 1. de condit. & Instit. l. ab omnibus, §. 1. Delegatus 1. Instit. de hered. Instit. §. Impossibil. quando voluerunt, ut conditiones impossibiles in ultimis voluntatibus haberentur pro non adiectis, nihil aliud voluerunt, nisi, ut ut pro non adiectis praeferrentur ab ipsarum legum foro, praesumptio autem semper cedit veritati, quando de hac constat.

10. Quid in dubio, an affuerit ejusmodi animus?

Respondeo, tum in Matrimonio, tum in ultimis voluntatibus possessio stabit pro negatione Matrimonii, & pro negatione dispositionis. Lege Hurt, loc. cit.

Conditio impossibilis putata possibilis.

11. Enascitur ex dictis gravis haec dubitatio: Si conditio sit re ipsa impossibilis, sed possibilis reputetur (quod ex conjecturis colligi non raro potest) à contrahente Matrimonium, quid iudicandum?

Respondeo. Sanchez l. 5. matr. d. 3. n. 8. sentit, nullum tunc esse contractum Matrimonii, imò & nullam dispositionem ultimae voluntatis. Ratio est, inquit, quia tunc contrahens, & disponentis ita consentiunt: ut verè expectare velint implentionem conditionis; jam enim illam putantur possibilem, atque adeo, quae impleri possent. Quoniam ergo ex alia parte ea nunquam ponitur, nunquam purificabitur consensus, & sic nulla remanebunt contrahens, & dispositio.

12. At vero De Lugo, d. 22. de Instit. num. 374. putat non annullari Matrimonium, sed eam conditionem esse reiciendam, perinde, ac adiecta non fuisset, idemque dicit in ultimis voluntatibus. Rationem ducit ex Textu, in dist. cap. fin. de condit. appof. nam Pontifex absolute & sine distinctione definit, esse validum Matrimonium, & conditiones impossibiles esse reiciendas: haec autem iam absolute sunt impossibiles, quamvis à te non tales reputatae. Vtrique sententia est probabilis, modò haec posterior intelligatur juxta dicta n. 7. §. 8. & 9.

Conditio valde difficilis.

13. Subnascitur etiam sequens difficultas. Quid sentiendum, si conditio sit multum difficilis, quae equiparari solet impossibili, seu, ut aliqui loquuntur, si conditio non sit impossibilis per naturam, sed solum de facto propter ejus summam difficultatem? v. g. Te duco in uxorem, si Regnum mihi dotabis, si tu (inquit) mihi mille numerabis, &c. Vbi nota prius ex his, quamvis in se possibile, tamen etiam multis est valde difficile: Et posterior facile fortasse erit aliis, at difficillimum ei pauperi, qui deberet conditionem illam implere.

14. Respondeo. Prima sententia quae est Sanch. l. 5. matr. d. 4. num. 14. aliorumque asserit, Matrimonium sub priore conditione initum, id est sub conditione, quae quamvis comparatione aliquorum, sit possibilis, est ta-

men multis valde difficilis, esse validum (regulariter tamen juxta dicta num. 7. & 8. & conditionem illam rejeci, sicuti rejecitur conditio quaelibet physice impossibilis.) Ratio est, quia illa conditio verè est, & appellatur moraliter impossibilis; ergo, ut impossibilis debet rejeci. At verò Matrimonium sub posteriore conditione celebratum, id est sub conditione, quae cum sit respectu aliorum, sive facilis, sive possibilis, est tamen valde difficilis solum ei, qui illam debet apponere, haec prima sententia docet, esse invalidum, quia in jure non rejiuntur, nisi conditiones absolute impossibiles, qualis non reputatur illa, quae solum respectu tui vnius est valde difficilis.

15. Secunda sententia, quae est Pont. l. 3. cap. 3. n. 15. & Castrop. d. 2. de spons. p. 1. §. 2. num. 2. asserit, ejusmodi Matrimonium contractum sub conditione valde difficile sive multis, sive vni non esse validum; si de facto non ponatur conditio, & conditionem dictam, non rejeci. Ratio est, quia conditiones impossibiles solum per naturam in jure rejiuntur, non verò rejiuntur haec conditiones, quae vocantur impossibiles de facto, cum haec verè sint potius difficiles, quam absolute impossibiles.

Et confirmatur, quia haec conditiones difficiles in dispositionibus ultimarum voluntatum non rejiuntur à jure, ut probat ibid. Pontius, praesertim ex illo juris, Ex §. Impossibilis, Instit. de iur. iuris stipul. (Cui natura impedimento est;) ergo neque rejeci debent in Matrimonio, de quo Ecclesia definit ad similitudinem dispositionis civilis circa dictas ultimas voluntates.

16. Si conditio ex se possibilis, sed, vel per accidens, vel lapsu temporis fiat impossibilis, eam non esse numerandam inter impossibiles, & consequenter nequaquam rejeci in Matrimonio, rectè monent Sanch. Pontius & Castropalaus citati.

§. VI. De conditione turpi de futuro, quamvis ea non sit contraria Contractui Matrimonii.

1. Cum illud possumus, quod jure possumus, ideo conditionem hanc turpem appellare jura solent impossibilem. Accedit, quod impossibile judicari debet, hominem honestum velle facere id, quod turpe est, de hac enim loquimur, non verò de conditione turpi, quae poneretur ab alio sine contrahentium voluntate, ut si quis sic contrahat. Vendo tibi equum, si forte à latronibus tibi tuus ablatus fuerit; tunc enim valet contractus, quia turpitudine non ponitur, ut admittenda à contrahentibus, sicuti rectè notat De Lugo, d. 22. de contract. num. 368.

2. Dico igitur, hanc conditionem haberi pro non adiecta, debetque repelli in Matrimonio, perinde, ac repellitur conditio physice impossibilis, cum iisdem tamen limitationibus allatis §. praeced. num. 7. & 8. Ratio dicti est, quia ita definit loc. cit. Pontifex cap. final. de cond. appof.

3. Hinc fit, ut habet conditio; Te duco in uxorem, si te virginem inveniam, esse modo dicto reiciendam, quia est turpis; siquidem illam invenire Virginem vis, ad eam accedendo; at hic accessus turpis est, cum ante inventionem ejus virginitatis, illa non sit conjux tua. Dixi (ad illam accedendo) nam, si velis invenire modo licito, v. g. per obstertricem, conditio turpis non erit, quare non rejienda.

4. Quæret curiosus. Eademne doctrina est in ultimis voluntatibus, ita ut conditiones turpes in iis rejeci debeant?

Respondeo. Ita De Lugo, loc. cit. num. 370. cum hoc tamen discrimine, quod conditio impossibilis tunc solum habetur pro non adiecta in ultimis voluntatibus, quando non constat, Testatorem omnino voluisse dispositionem non subsistere, ablata conditione. At verò conditio turpis in iisdem ultimis voluntatibus semper aufertur, & dispositio valet, etiam si de contraria Testatoris

toris mente constet. Ratio autem huius rei est, quia ita absolute disponunt iura, ne ob metum lucri emittendi Legatarius vel haeres inducantur ad malum: regulariter tamen id etiam disponunt ex praesumpta vel interpretativa Testatoris voluntate. Et quidem valet legatum, quando non stat per Legatarium, quin ponatur modus. At non stat per Legatarium apponi modum turpem, sed per legem, quae modum illum, seu illud turpe onus merito vetat; ergo pari modo valet legatum sub simili conditione turpi.

§. Quid in ceteris contractibus communibus? Respondetur, in his ejusmodi conditiones turpes, nec rejiciuntur, nec impossibiles reputantur; obligantur tamen sic contrahentes rescindere ejusmodi contractum factum sub conditione turpi, ut sic patrandae turpitudinis impediatur, de quo ego late, lib. 7. in Decalog. cap. 5. §. 3. à num. 8.

§. VII. Sub conditione, qua inest contractui Matrimonii.

1. Si apponatur in contractu conditio, quae de se inest in dicto contractu, eoque modo exprimitur, quo inest, non suspendit contractum, sed statim est perfectus, v. g. *Vendo tibi equum, si conseris*: quae est conditio tacite imbibita in omni contractu, vel: *si pretium dederis*, quae est conditio ex se inherens contractui venditionis. Ratio est manifesta, quia cum tacite, & expressi eadem sit ratio (de quo axiomate plura habent Pontius, l. 3. cap. 2. & Barbosa in tr. axiom. 218.) ejusmodi contractus non est per memoratas conditiones proprie conditionatus, sed solum per illas exprimitur id, quod de jure veri contractus est.

2. Id igitur pari modo se habet in contractu Matrimonii. Quare, si dicas: *Contraho tecum, si conseris*, si non es mea consanguinea, si nullum subest impedimentum, non suspenditur Matrimonium, quia conditiones hae de se inest in Matrimonii contractu. Ita Sanchez, l. 5. matr. d. 1. n. 6. Pont. loc. cit. Avers. quae. 5. matr. sect. 6. V. In primis, alique.

3. Dixi (eo modo, quo inest) nam, si ejusmodi conditiones aliter exprimentur, non est mirum, quod suspendant. Sic in jure, l. si ita legatum, §. illi, si volet, ff. de legatis primo, suspenditur dispositio in sequentem modum facta: *Relinquo Titio legatum illud, si velit*: Sensus enim est, si se declarat, quod velit (quae declaratio non inest in dispositione) quare antequam declaraverit, se velle: non habet vim legatum; nam propterea, Titio ante declarationem mortuo, legatum non transmittitur ad ejusdem Titii haeredes. Simili modo in materia Beneficiaria, si dicat, Pontifex, vel Episcopus: *Confero tibi hoc Beneficium, si es idoneus*, non suspendit. At, si dicat: *Confero tibi hoc Beneficium si invenius sacerdos idoneus*, suspendit, quia illud explicatur, ut inest de jure Collationis, hoc verò, non item.

4. Quod ergo de his dispositionibus dictum est, servari etiam debet in Matrimonio. Unde, si sic illud in eas: *Contraho tecum, si Ecclesia id approbaverit*, suspendit, quia conditio aliter exprimitur, ac inest. Sensus enim est si facto examine constiterit, non adesse impedimentum. Ita Avers. l. c. V. Sed certe, cum Sanchez, l. c. alisque quibus addit Coninch. citatum ab Aversa in contrariam partem; sed, si is attentè legatur, mihi videtur, esse pro parte hac, quae est communis.

5. Quando aliquis diceret, *si Deo placuerit, vendo tibi equum, auco te in uxorem*, &c. cum communiter intelligatur de voluntate beneplaciti Dei, quia omnia vult, vel permittit, nec suspendit contractum, nec Matrimonium, sed validè ea inest. At, si intelligatur de voluntate Approbationis, id est si Deus, ut bonum approbet, tunc, propter rationem modò dictam suspendit. Ita Sanchez, Aversa, alique citati.

Lege Pasqualigum tr. 3. q. mor. 36. qui ex allata doctrina colligit, legatum quoddam relictum Religioso, si

ipsum Religiosus petierit, nec ab ipso Religioso, nec ejus Monasterio obtineri posse nisi ipse Religiosus solaliter petat, nec satis esse, si petat Monasterium.

§. VIII. Sub conditione contraria contractui Matrimonii.

1. Si quis v. g. ita contrahat: *Te duco in uxorem, si non transieram dominium meum corpus ad conjugalem*, contrahit cum conditione, seu modo contrario substantiae matrimonii. Et his, vel similibus, irritum esse, & nullum matrimonium, quia non potest matrimonium subsistere sine suis substantiis, quae non immerito sic definitur Pontifex, *si de corpore non novum jus concedens, sed quod est de jure matris* declarans.

2. Atque id verum est tamen si altero ex conjugibus ejusmodi conditio apponatur, quia validus matrimonii aequè pendet ab utriusque consensu, ut contra Covarruviam, & alios requirentes ad nullitatem, ut conditio hac apponatur ab utroque, notat C. de h. de h. par. 1. §. 4. esto Sanchez probabilem vocet Covarruviam.

3. Cum autem hae conditiones versari possint contra bona matrimonii superius dicta, Sacramentum, & prolem: Quæritur, an quæcumque conditio contra hanc tria, matrimonium irritet? Exemplum primum, *Contraho tecum donec, seu, si non inveniam pulchrum virum contra matrimonium Sacramentum, quod est indissolubile*. Exemplum secundi, *Contraho tecum, si te ad alium tradideris*, Exemplum tertii, *Contraho tecum, si non generare, vel educare prolem*.

4. Et omnes quidem conveniunt, conditiones contra bonum Sacramenti, & Fidei in primo, & secundo exemplo allatas irritare matrimonium, quia hae sunt essentialia matrimonii. At de conditione contra generationem proles Sanchez l. 5. matr. d. 10. putat ab irritari matrimonium, quia pari modo illius essentia ipsa pugnant est.

5. Sed G. Hurtad. d. 7. matr. diff. 9. cum Vaf. Rold. Coninch. melius distinguit; atque, ad ea matrimonium irritari, quando apponitur conditio evitandi prolem modo illicito v. g. si deberet evitari, sumendo carnalem deiciendum factum, occidendo, vel non educando prolem susceperam, &c. Id enim est plane contrarium matrimonio: non autem irritari, quando apponitur conditio modo licito v. g. si evitanda esset aliquæ proles, quia conjux nolle perire; quod utique licet ipsi est, vel, quia etiam nolle reddere, sed cum consensu alterius conjugis, pura emissio ex utroque voluntate Voto Castitatis: id enim non repugnat matrimonio, cujus essentia est obligatio ad transmittendum corpus in ordine ad generationem, non verò ipsi ab illis generatio, ut supra vidimus. Quare si ad alium prolem fiat propter bonum finem ex utroque conjugis consensu, ut fuit in matrimonio Sanctissime Virginis, & Sancti Ioseph, nec illicita est, nec Matrimonium irritat repugnans.

§. IX. Sub conditione positiva, vel negativa.

1. Hæc, vel similis positiva conditio sine præfinitione temporis: *Te duco in uxorem, si Romanus aliquis vnico*, & primo actu impletur. Debet autem impleri, quam primum moraliter possit. Ita Avers. §. 5. Matr. Quarto, unde, si occurrat moralis opportunitas, & si non adeas, solvitur contractus nisi matrimonium si adeas, stabilitur, & firmus redditur; jam enim promissum conditio. De hac conditione sic habet Textus (lib. 2. de condit. & demens. §. 1.) Si in Contractu ascenderit, sic recipienda est, cum primum potuerit cenderit.

2. Contra, hæc, vel similis conditio negativa sine determinatione temporis: *Te duco, si Romanus non vnico* proflus vana est, & nullum viquam parit matrimonium.

nium, quia ut esset expectandum usque ad mortem, ut videretur, an ille Romam adiret, necne, quod esset dicere, matrimonium esse adimplendum post mortem, quoniam nihil magis ridiculum esse posset.

3. Quoniam verò sic aliquis contrahere potest aliquando: *Te duco, modo Romam non adieris*, maxime est advertendum ejusmodi consensum non esse sub conditione, sed sub modo. Quare matrimonium est validum, quia est absolute contractum, & solum remanet obligatio coniugi Romam non adeundi, seu illum modum servandi, si turpis non est.

§. X. Monitio ad Parochos.

4. Actenus dicta de consensu conditionato in matrimonio locum hodie nullum habere debebunt, quia monendi sunt Parochi (quorum, & Testium assistentia est post Tridentinum necessaria ad validitatem matrimonii) ut nunquam ejusmodi conditionatos consensum admittant. Nam licet, si admitterent, matrimonium perficiendum foret per conditionis adventum, modo, in superioribus explicato, nihil enim circa rem hanc Tridentinum innovavit, nihilominus prudenter Parochi facient, si absolutum requirant consensum. Quod, si alicujus conditionis impletio ad matrimonium expectanda sit, ea expectetur, antequam illud per verba de presentia celebretur. Vile tamen fuit, prædictas condiciones explicare, tum, ut natura contractus matrimonii magis inspicereetur, tum quia illa locum sæpe habere possent in Sponsalibus, in quibus non est opus præsentia Parochi, ut recte notat Sanchez l. 5. d. 1. n. 1.

CAPUT VI.

De Consensu Matrimonii coactio.

§. I. De Consensu dato ex Errore, & similibus. Remissivè.

1. Quoad errorem, dolum, deceptionem, recole, quæ superius tract. 3. c. 2. §. 2. dicta sunt circa sponsalia, nam quia eadem hic sunt observanda, molestum esset illa repetere.

2. Præterea scito, nihil nos hic agere de consensu Matrimonii habito ex spe lucri, ex blanditiis, ex amore, &c. hæc enim sine dubio nihil obstant validitatem matrimonii, cum ea non faciant involuntarium, sed maxime voluntarium augeant. Lege Sanchez lib. 4. matr. d. 11.

§. II. De Consensu ex Metu.

1. Emineris, ut supra explicuimus, metum alium esse gravem, alium levem, iustum, iniustum, incellum, vel ad extorquendum matrimonium; vel ad aliud; incellum item, vel ab extrinseca causa libera, vel ab intrinseca.

2. His in memoriam redactis, hic ea ex dictis L. 1. in Decal. cap. 2. §. 5. afferam, quæ magis pertinent ad materiam de matrimonio, quo ad meticulousum consensum, in quo versamur. Et quamvis multa de hoc argumento dicta sint supra tract. 3. de spons. c. 2. §. 2. aliqua tamen ex illis hic repetere, claritatis, & commoditatis gratiâ, non gravabor.

Metus gravis iniuste incellus, ad extorquendum Matrimonium.

3. Matrimonium hoc metu contractum est iure naturæ, ex mea sententia, nullum. Id dicto lib. in Decal. c. 2. §. 5. n. 22. satis probatum est ex eo capite, quod quicumque contractus, simili iniusto metu initus, non potest parere in alio ius iustitiæ: sic enim oriretur iustitia ab iniuria, scilicet ab Iniustitia, quod est impossibile. Est etiam ejusmodi matrimonium ab Ecclesia C. significavit, Pars III.

de eo, qui duxit in matrim. C. Requisivit, C. Gemma, de spons. annullatum, quod nemo negat.

4. Hinc sequitur etiam iuramentum, quo quis, vel matrimonium, vel sponsalia meticulousa firmet, esse nullum, & non obligare, ad ratificandam, nec indigere relaxatione, quia iuramentum sequitur naturam contractus, cui adhæret. Si ergo contractus dicti matrimonii nullum inducit obligationem, nec inducit iuramentum. In Aver. q. 4. secl. 6. V. asserendum citans Barb. Sanc. Dian. & alios.

Matrimonium ex metu levi iniusto, ad Matrimonium extorquendum incellus.

5. Probabile est, hoc matrimonium nullum esse in foro conscientie, idque potissimum, quia ei deest perfectus consensus, qui matrimonio, quod est ex natura sua dissolubile, necessarius est. At hoc multo est probabilius secundum Sanch. l. 4. d. 17. n. 2. De Lugo de Inst. d. 22. n. 141. & Pont. l. 4. c. 18. n. 2. validum in eodem foro conscientie esse, tum iure naturæ, tum positivo. Ratio potissima est, quia cum metus levis sit in potestate ineuntis matrimonium, ut, & alium contractum, facileque illum is depellere possit, si non depellit, liberè, & perfecte sine ulla coactione contrahit, & consequenter cum perfectissima libertate consentit.

6. Dixi (in foro conscientie) nam, ne detur ansa litibus, metui levi non datur actio in foro externo, ut omnes docent.

Matrimonium ex metu, sive levi, sive gravi, iuste incellus, ad Matrimonium.

7. Matrimonium ex hoc metu est validum. Ratio est quia radix, unde nullus sit, vel rescindi possit contractus, est iniuria, quæ fiat contrahenti: at nulla iniuria fit ei, cui sic causa metus datur, &c. ergo, &c. Quam enim tibi iniuriam irrogo, si dicam: *Nisi mihi hoc vendas, vel nisi Bertam duxeris, accusabo te iuste de homicidio à te patratò*; gratiam potius à te iniuro, quippe propono, te, hoc remedio, malum punitionis tibi dabitur, posse non difficulter effugere. Ita Castropalaus tom. 1. n. 2. disp. 1. punct. 10. & Sanchez lib. 4. matr. d. 13. n. 3. & disp. 17. n. 2. Dices, at Matrimonium debet esse perfecte liberum, quæ libertas certe læditur per metum, etiam iuste incellus, ad extorquendum matrimonium.

8. Respondeo, non lædi iniuste, sed iuste; Matrimonium autem debet esse perfecte liberum libertate non læsa iniuste, non verò libertate quomodocunque perfecta. Sic à Castrop. l. c. d. 1. p. 10. n. 4. respondetur huic rationi.

9. Verum, quia alicui videri poterit rationi non placere per hanc responsonem esse satisfactum (Adde, & auctoritatem multorum asserentium, ejusmodi matrimonium nullum esse) non puto improbabile Bonac. de matr. q. 3. p. 8. a. n. 10. Coninch. d. 28. d. 1. n. 15. alique apud Castrop. l. c. n. 1. V. Secunda sent. aliorumque opinionem, qui discurrunt in sequentem modum. Ejusmodi metus gravis iustus aliquando inquitur ad alios fines, aliquando ad extorquendum matrimonium: habet, v. g. Caius ius accusandi Titium ob iniuriam sibi illatam per furtum mille aureorum, potest tunc Caius metum accusationis incutere Titio ad extorquendos mille aureos, dicens, *redde mihi aureos, secus, te accusabo*, at non potest dictum accusationis metum incutere ad extorquendum matrimonium, sic dicens, *Duc meam filiam, secus te accusabo*. Ratio est, inquit, quia hic metus iniuste incutitur ad hunc finem matrimonii, cum ipsius libertati repugnet. At verò ad finem extorquendi aureos iuste incutitur, quia ad eos recuperandos utitur Caius modo licito accusationis. Non indigemus autem hac distinctione in alio exemplo, quo iudex v. g. minetur carcerem Petro Stupratori Virginis, nisi illam ducat, vel dotet; tunc enim licitè, & iuste Iudex potest, immo debet carcerationis metum incutere ad finem extorquendi matrimonium, quia Stuprator tenetur ex se secundum leges illud celebrare.

10. Sed nos putamus, in utroque exemplo esse validum Matrimonium, quia in utroque abest iniustitia, & coactio. In secundo exemplo, id est in iudice iam conceditur ab adversariis: In primo probatur; quia tunc Caius dicendo *Duc meam filiam, secus te accusabo*, non se illicitè gerit, nam si rectè & attente res expendatur, Caius non comminatur accusationem, nec Titium ab solutè cogit, sed sub conditione proponit, ut, si Titius velit evitare accusationem, cui ipse causam libere dedit, & quam sine peccato deferre Caius potest, filiam libere ducat. Nihilominus, (v. dixi) non nego propter extrinsecam Doctorum auctoritatem, atque eorundem non contemnendam rationem, posse illorum opinionem probabilem reputari.

Matrimonium contractum ex metu iniusto, sive gravi, sive levi, sed non incusso, ad Matrimonium extorquendum.

11. Omnes conveniunt, hoc matrimonium esse validum, nam si quis v. g. ob timorem mortis ab inimico suo iniuste inferenda, eligeret sua prædia mihi vendere ut expeditus à patria discederet, mortemque vitaret, valida esset venditio; quia timor ab inimico illatus, cum non fuerit directus, ad extorquendam venditionem, venditionem inficere non potest. Idem ergo in Matrimonio, & idem in votis, docet merito Sanch. lib. 4. matr. d. 12. n. 3. & lib. 4. in dec. c. 3. n. 4. alii que.

Matrimonium contractum ex metu sive gravi, sive levi incusso à causa extrinseca non libera, v. g. à Naufragio.

12. Omnes pari modo consentiunt, hoc Matrimonium validum esse. Ratio est, quia sic homo non ab alio, sed à se ipso impulsus eligit illud remedium Matrimonii, tanquam conducent ad liberationem suam, id, quod non est ex metu matrimonium contrahere, sed ex amore sui boni. Adde quod n. præc. dictum est, consensum Matrimonii non posse infici à timore illo concepto ex naufragio nulla ratione incusso ad extorquendum ipsum Matrimonium.

Matrimonium ex metu dolo, an sit validum?

13. Hic incidit auditu iucunda quæstionculla, quæ in ipsa narratione casus commodius agitur.

Titius, vir pius, cupiens Caium per familiarem suum à malo animæ statu subducere, quod obtinere non facile poterat, nisi contracto per ipsum Caium matrimonio cum Amasia, quam cæco amore captus deperibat, hoc artificio usus est. Dum opportune amicus levi correptus febricula in lecto decumberet, Medicum exoravit, ut gravibus verbis affirmaret, hominem maligna, ac periculosa febre laborare. Morem amico gessit nimis indolens Medicus. Vnde Titius Caio persuadere potuit, ut Amasiam legitimè duceret, ne periculum subiret in pravo statu decedendi. Quæ denunciationibus confuctis, Episcopi auctoritate dilatis, matrimonium coram Parocho, & Testibus tota latante familia, quæ id maxime peroptabat, lecto decumbens cum ea puella contraxit. Eo tamen vix celebrato, stratagemam illi aperuit Titius, ne scilicet diutius in eo mortis imminenti trepidatione amicum detineret. Et res profecto commode processit, nam Caius inito coniugio libens acquievit. Obtrulit tamen occasionem Theologis disputandi de duobus. Primo, an id potuerit prudenter, & sine peccato moliri Titius, & Medicus cooperari?

Secundò, an matrimonium illud extortum ex metu ægritudinis non verè, & incusso operâ Titii, eo ipso, sine nova ratificatione, validum fuerit? Quoniam verò prius ex his huius loci non est, agamus solum de posteriore.

14. Respondeo. Tres non absumiles casus inducit, resolvitque De Lugo de Iustit. d. 22. num. 169. si fingas, inquit, advenire hostes iuste occisuros cives omnes præter

Religiosos quibus nolunt nocere, & Petrus circumtus ex metu occisionis. Religiosus siq. professus vult. Item Secundo, si fugas revelationem, qui dicitur Petro propter ejus peccata vult, anno sequenti medio tollere, nisi resipiscat, & Petrus eo metu Religiosus fiat, ut imminenti mortem fugiat, Professus bit, redditque rationem, quia, inquit, ad matrimonium causandam, requiritur, ut metus sit iniustus, sive se, id est, ut sit de malo iniuste ferendo, & non de malis dictis, licet metus sit causatus, à dolo, & per dolum, tamen ipse metus in se iustus est, iniuste causatus mala propter nostra peccata. Cum ergo ex dolo, & error non fuerit circa substantiam, non videtur irrita sit illa Professio. Ex eadem doctrina n. 170. Tertium casum, videlicet, validum fuisse Matrimonium cuiusdam Adolescentis, quem cum meretrice & cubante, amicus quidam deterruit, immissoque funiculum sulfure vinctum, quem prius foras eiecit, à cubiculo inferiore ad lectum usque alligavit, cum repente lectulus ardere cepisset, credens de hoc modo ignem immisissum fuisse in penam sui peccati. O d. nem Religiosum se contulit, & laudabilem exiit re nunquam à deceptore detecta. Professus tamen licet ex metu facta fuerit, non tamen ex metu, sed ex dolo dicto, quare valida committitur. Hæc ille. Quæ omnino militat in casu nostro de Matrimonio Caii, cum in hoc par sit ratio Matrimonii & confessionis, ut idem tenet De Lugo indicat dicta doctrina huiusmodi, sic se habet, si placeat videri illam corrigere.

§. III. De peccato, & obligatione incurrenda ad Matrimonium. Remissum.

1. DE his satis dixi suprà. 3. de spons. c. 4. & c. 1. v. l. etiam in n. 5. in Dec. c. 1. & c. 2. sunt hinc proportionaliter applicanda. Quæ autem Iudex, ne puella ad Matrimonium cogatur, & quæ quæ ratione possit illam custodire in Monasterio nialium, vide apud Dianam p. 11. c. 3. r. 1. Denique, an peccet, qui coactus metu Matrimonium contrahit, dixi suprà tr. 1. de imped. c. 17. §. 1.

CAPVT VII.

De Matrimonii ratificatione, quando illud validum non fuit.

1. Tripli modo nullum esse Matrimonium saliter contingit. Primò, per defectum coitus, sive, quia is fuit fictus, sive, quia fuit coactus, & n. tu. Secundò, per defectum habilitatis personarum, qui contraxerunt, impedimento dirimente Laborum. Tertio, per defectum solemnitate indotte à Tribus scilicet. 24. cap. 1. de matr. puta, si in Matrimonio coactus de præfenti non adfuit præfentia Parochi & Testium. 2. Quando hic tertius defectus occurrit, debet contrahens ab utroque conjugum renovari consensum, idque coram Parocho, & Testibus, si validum velis Matrimonium, mis est clarum, & clarius fiet ex infra dicendis. 3. igitur hic solum debemus, quando duo priores defectus occurrunt.

§. I. Ratificatio Matrimonii invalidi ex fide, vel nullo consensu.

1. QVærimus, an, sicut certum est, cum qui coactus nullum, seu fictum, vel ex metu præfentem in Matrimonio, debere verum, liberumque consensum de novo præstare, si velit Matrimonium validitatem adferre, debeat alter, qui verè, & libere consensu iterum, & de novo consentire.

2. Respondeo: Debere, & illum consensum antiquum non sufficere, ut Matrimonium fiat validum, docet Castropal. d. 3. p. 1. §. 1. num. 7. citans Less. Pont. Gaf. Hurtad. Comitol. aliosque cui adde Averfam, *quæst.* 3. §. 2. 6. *vers. item*. Et Comitolus adductus à Castrop. *loc. cit.* quidem testatur, ita declarasse Clementem VIII. Ratio est, inquit, quia primus consensus illius, qui verè, & libere consensit, non remanet virtute, nec, si remaneret, esset sufficiens ad Matrimonium efficiendum, quando alter verè consensit. Non remanet, quia Titius, v.g. quando verè consensit, consensit cum imbibita conditione, quod Berta v. g. verè consensit: Ergo si Berta fide, vel coactè consensit, non adest Titii consensus, adeoque remanere nullo modo potest. Nec si remaneret, esset sufficiens, quia ille, quamvis ex animo fuerit factus, tamen fuit nullus; quia fuit acceptatio corporis Berte, at si Berta verè corpus non dedit, acceptatio vera esse non potuit. Rursus fuit traditio sui, scilicet ipsius Titii corporis, facta Berte, at Berta, si, ut dictum est, verè non consensit, Titii corpus non accepit, & consequenter vera illa traditio non fuit. Cum ergo ille primus Titii consensus nullus fuerit, semper erit nullus, quod enim nullum est, tractu temporis non convalescit, atque adeo non erit aptus, ut iunctus cum novo consensu alterius efficiat Sacramentum Matrimonii.

3. Adde cum Pontio, allato à Castrop. illam consensum Titii primum processisse ex errore personæ; putavit enim Titius Bertam esse habilem ad Matrimonium, cum tamen ob illum consensum fictum vel coactum, fuerit postus inhabilis.

4. Ex hac sententia fit, ut Berta debeat (si velit Matrimonium efficere validum) de suo ficto, vel metuculofo consensu certiorum facere Titium, ut scilicet, & hic de novo consensit.

5. Non debere novum consensum elicere illum, qui verè consensit, sed satis esse, si solum renovet consensum, qui fitionem, vel coactionem passus est, docent Sanctus Thomas, alique, quos citat, sequiturque Bossius, de *matrim.* cap. 2. num. 38. citans S. Thom. Navar. Coninch. Laym. Sanch. Less. Bonacin. Filliuc. Dian. aliosque. Ratio est (inquit) quia moraliter, & virtute manet ille primus consensus, non enim, ut supponi semper debet, ille nunquam revocatus fuit. Hi enim concedunt, Titium v. g. consensisse cum conditione imbibita, si Berta verè consensit, sed negant tanquam falsum, quod, fide Berta consentiente, Titius cesser à suo consensu, semper enim ex parte sua, dum illum non revocat, eundem consensum moraliter, & virtute retinet. Rursus falsum est, primum eundem consensum nullum esse; constar enim permaximè; nam ex parte ipsius Titii est absoluta acceptatio, & traditio, quæ, si ei adveniat consensus alterius, quocunque tempore adveniat (ut supra vidimus) unum morale facit cum dicto alterius consensu, aptam scilicet materiam, & formam Sacramenti Matrimonii: sicut si Pontifex tibi conferat Beneficium, quod vacabit post decem annos, si tuus Episcopus consenserit, sanè adveniente tempore, censentur moraliter vñiri consensus novus Episcopi, & antiquus Pontificis, ad moraliter causandam in te collationem Beneficii.

6. Ad auctoritatem Clem. VIII. dicunt, vel illam non fuisse, nisi tanquam à Doctore privato, vel de ea non constare autenticè.

7. Ad id, quod addit ex Pontio Responder Bossius, l. 1. n. 40. falsum esse, adfuisse errorem personæ, nam, qui fide coactus consensit, est illa eadem persona, cum qua intendit alter contrahere, libera, & habilis ad contrahendum, utpotè carens omni impedimento; sed solum non subsistit Matrimonium, ratione consensus deficientis, qui defectus non reddit personam inhabilem Matrimonio, sed impedit, ne resultet verus Matrimonii contractus. Eo igitur vero consensu adveniente, statim convalescit Matrimonium, cum cætera requisita permaneant.

8. Ex hac sententia sequitur non esse Berte opus, certè

Part 111.

tiorem facere Titium de nullitate Matrimonii, quia satis est, si ipsa sola, quæ non verè consenserat, consentiat verè.

9. Vtrique ex his sententiis probabilis est, hanc tamen posteriorem, utpotè magis expeditam, ego libenter eligo.

An in ratificatione huius Matrimonij sit opus
externis signis.

10. Verum, adhuc inquires Primò, ut convalescat prædictum Matrimonium, debetne externè exprimi consensus ab eo, qui fide, vel coactè consenserat: (vtrum necessariò iterum coram Parocho quæretur mox §. 4.)

11. Respondeo, cum necessaria distinctione. Si Matrimonium est deficiens, quia vnus dumtaxat ex conjugibus fide, vel ex metu consensit, qui certè est casus de quo hæcenus est disputatum, probabilis consensus Bosio, *loc. cit. num. 42.* & cum Sanch. *lib. 2. marr. disp. 32. num. 9.* iudico, non esse opus ejusmodi externa expressione, sed satis esse occultum, & internum mentis consensum, & post quodcunque tempus posito, quod alter non revocaverit suum verum consensum, sicuti ex eodem Sanch. *num. 14.* & eodem Bosio *num. 43.* solus internus consensus sufficit in persona capaci professionis ad ratificandam professionem, quam ejusmodi persona fide, vel ex metu emisit, & tunc accepit Religio. Ratio est, quia hic præsens consensus cum illo antiquo, qui jam fuit externus, & quidem persona habili, ut supponimus sufficienter sensibilis est, & aliis innotescit, aptusque est consequenter ad Matrimonii Sacramentum, & ad professionem Religiosam.

12. Hanc sufficientiam, quia non agnoscit (certè valde probabiliter) Pontius, *lib. 4. cap. 25. n. 2.* citans Comir. & respons. Clem. VIII. quem sequitur Castrop. de *spun. sal. cap. 7. §. 1. num. 6.* ideo requirit, omnino dictam Matrimonii ratificationem debere esse externè exhibitam, sicuti cum Henric. & Rebellius apud eundem Bosium, propter eandem rationem volunt, ratificationem prædictæ professionis signo aliquo externo exprimi debere. Imò ex Pontio, *lib. 4. cap. 25. n. 12.* necessariò iterum coram Prælo, qui de novo acceptet. Sed de his pertinentibus ad ratificationem possessionis, cum sint extra nostram materiam, vide De Lugo, in *resp. l. 3. dub. 2. & 16.* Auctoresque apud ipsum citatos.

13. Si verò vtrique conjux fortè fide, vel coactè initio consensit, tunc enim verè debet, ut docet Sanch. *loc. cit. d. 32. num. 15.* & Pontius, *lib. 4. cap. 24.* vtriusque consensus externus accedere, nam in hoc casu, vtriusque consensus fuit nullus, & ne ex parte quidem illud fuit Matrimonium inchoatum, & sensibile, ut requirit ratio Sacramenti, quare vtrique de Matrimonii nullitate debet admoneri, ut iterum legitimè vtrique contrahat, *Leg. Less. lib. 2. c. 17. n. 37.*

14. Inquires Secundo. Quid faciat v. g. si ei affirmet mulier, se contraxisse fide, vel coactè, quamvis præsentè Parocho, & Testibus, addatque, nolle nunc ratificare, poteritne vir fidem ipsi habere, & aliam sibi Sponsam conquirere.

Respondeo. Si manifesta sint iudicia, unde mulier ostendat veram fuisse fitionem, vel coactionem, potest illi habere fidem, imò debet, & si res sit dubia, & possit exquiri veritas, debitam moraliter diligentiam vir adhibere obligabitur, veritatèque comperta, aliam sibi uxorem poterit vir eligere: secus nequaquam; *Leg. id latius apud Boss. l. c. n. 66.*

15. Inquires. Tertiò. Si is, fide, vel ex metu cum Berta v. g. contraxit, nesciens, hoc Matrimonium esse invalidum, aliam v. g. Mariam ritè ducat, sed deinde qui fitionem, merumve probare non potest, cogatur ab Ecclesia, etiam per excommunicationem, ut cohabitet cum Berta, quæ verè, & coram Deo sua non est, poteritne à Berta, debitum petere, & eidem reddere?

Respondeo. Illam excommunicationem in foro conscientie non ligare, & non posse perire, nec reddere, nimis est manifestum, quia sic clare fornicationem

S 2 coram

coram Deo committeretur, ut habuisti superioribus *in ill.*
de *Imped. cap. 1. num. 25.* Impedim. & ita docet cum com-
moni S. Thom. addit. *quasi. 46. artic. 2. ad quartum.* & Sanc.
lib. 2. d. 39. n. 5. aliique.

§. 11. Ratificatio Matrimonii invalidi ex aliquo
impedimento.

1. Certum est, debere renovari ab utroque coniuge
consensum, si cessante impedimento, velint Ma-
trimonium validum efficere, ipsique cognoscunt, tale
impedimentum nunc adesse v.g. contraxisti ante debitam
etatem cum Berta, vel cum consanguinea, &c. debes
accedente etate, vel dispensatione, tu & Berta, vel
consanguinea nullitatem ejusmodi matrimonii scientes,
iterum, per novum consensum expressum verbis matri-
monium inire. Ratio est, quia primus ille virtusque con-
sensus, cum fuerit circa personas inhabiles, nulla ex
parte fuit matrimonium. An hic novus consensus debeat
fieri in praesentia Parochi, & Testium, quarum §. 3.

2. Quaesitio igitur hic illa, & quidem gravissima est,
an, quando unus duntaxat ex coniugibus sciens impe-
dimentum, contraxit, alter vero contraxit bona fide, il-
lud nesciens? an inquam, sublato impedimento, non so-
lum ille, qui impedimentum scivit, vel fortasse nunc
scit, debeat de novo contrahere, quod certum est debe-
re, verum etiam oporteat, alterum, qui nihil scit de im-
pedimento, certior fieri de illo, ut de novo (si velit,
matrimonium validum efficere) libere, & ipse contra-
hat cum antea nulliter, ut dictum est, contraxerit.

3. Tres sunt sententiae. Prima, ut convalescat dictum
matrimonium, requirit, ut uterque de novo consentiat, &
matrimonium contrahere legitime intendat, quare de-
bebit coniux, qui nullitatis inscius, fieri dictae nullitatis
confcius (non est autem necesse, causam nullitatis illi
aperiri) Ratio primae sententiae est, quia, nisi ita fiat,
semper iudicabimus, consensum novum non esse de ma-
trimonio nunc contrahendo sed solum esse Approbatio-
nem primi consensus, seu perseverantiam in illo, qui
consensus, cum fuerit nullus, matrimonium consti-
tuere non potest. Ita Sanchez, lib. 2. d. 34. art. 36.
num. 3. Pont. lib. 4. cap. 2. §. 1. Cominch. l. 1. put. 2. 4. dubit. 10.
numero 90. G. Hurt. diss. 10. Comit. l. 1. r. 1. m. 1.
quasi. 120. Castropal. d. 2. de spons. part. 7. §. 2. numero 3.
Bossius, de matrim. cap. 2. d. num. 74. aliique quibus
Adde Averlam, quasi. 1. 1. de matrim. §. 4. Veri. Quan-
tum ad Tertium, qui assertit discrimen inter hunc ca-
sum, & illum, qui à nobis ut probabilis exceptus est
§. praeced. num. 5. de altero coniuge scitè, vel coacte
consentiente: ibi enim deest solum, ex parte unius ve-
ritas, & libertas consensus, idcirco hic solus erat sup-
plendus; at in casu praesenti totus actus, tum internus,
tum externus ex parte utriusque nullus est, quia ex parte
utriusque est inter personas inhabiles, & ideo totus re-
novandus.

4. Secunda sententia asserit, requiri quidem utrius-
que consensum, sed non esse necesse, ut ullo modo alte-
ri indicetur nullitas, seu impedimentum, cum sufficiat,
si uxor v.g. obtineat à viro nullitatis prorsus ignaro, ut
pro sua, scilicet uxoris consolatione, renovet consensum
iam factam, & renovante viro, renovet etiam ipsa uxor.
Ratio huius sententiae est, quia tunc coniuges sunt ha-
biles ad matrimonium (Iam enim, ut supponimus,
cessavit impedimentum) ergo, si mutuo consentiant, ha-
betur (inquit haec sententia) quod requirit essentia ma-
trimonii. Ita Sor. Rodr. Henric. aliique apud Castropal.
loco citato, & apud Averl. loco citato §. 5. Bossius, loc.
cit. num. 73. vocans hanc sententiam probabilem, quam
etiam sequuntur Filiuc. & Bonac. apud eundem Boss.
aliique.

5. Tertia sententia affirmat, satis esse, ut solus con-
iux confcius nullitatis de novo consentiat per aliquem
actum externum, sive verbis, sive factis v.g. per copu-
lam maritali affectu habitam, nec esse necesse, ut al-

ter, ignarus vilius consensum det. Quae huius-
modi actus, opus non esse, ut alter admittatur de
Matrimonio, ne in consilio quidem; non ipsius
copulam petitam ab alio co. iuge; jam actus
ejus, sique externus consensus, scilicet reditu-
ut relata ad consensum primum non revocantur
tunc invalidum, quia haec reddicio consensum
petitione alterius sufficienter contrarium Ma-
trimonium novum constituere poterit. Ita Ledesma alii-
citant Sanchez, lib. 2. disputat. 36. num. 2. & Boss.
numero 72.

6. Prima sententia ex dictis omnino tenenda
verò haec duae postremae saltem aliquando sunt pro-
les jam subd. Et quidem Sanchez, Boss. Castropal.
cent, quando gravia incommoda timerentur, si
fieret confcius nullitatis Matrimonii, sique aliter
ut novum consensum juxta primam sententiam
tunc posse in praxi excipi secundam sententiam
autem gravia incommoda sunt ex dicto Sanchez, l.
Castropal. loc. cit. si esset probabilis timor fornicationis
infamiae, scilicet, si adesset periculum, v. g. quod
nullitatis admonitis, noller denovo contrahere
pacto remaneat foemina remedio destituta, revo-
candum illud probare non posset, maxime, si
adesset proles. Atque hoc periculum facilius
posse in foemina, quam in viro, advertere videtur
chez.

7. Quod si, dum dicta gravia inconvenientia
tunc, non posset vir induci, ne ad consensum quidem
explicatum in secunda sententia, posse tunc
tertiam sententiam, docent Sanchez, l. 1. §. 1. d. 39. n. 7.
l. e. num. 7. nam Castropal. de hac tertia sententia
meminit.

8. His nihilominus non obstantibus, asserit
tio, & Averl. l. e. primam sententiam esse, semper
piendam, & exclusam prorsus secundam, & tertiam
per in praxi coniux nullitatis sui Matrimonii
dum, sive expresse, ut dicit secunda sententia, de-
ci è, ut dicit tertia, de novo consensu, semper
coniux iudicabitur in matrimonio antiquo, quod
validum, peristere, non vero novum fieri velle.
modo ergo securi erimus de nova Matrimonii
Quod certe inconveniens non adest in casu
num. 5. ubi actum est de altero coniuge scitè, ut
colose consentiente: nam ibi non est renovandus
seu consensus ab altero, qui verè confcius nullitatis
fuit ex parte sua, ac supponitur nunquam fuisse
tus, at in hoc praesenti casu, cum debeat renovari
quia fuit nullus, non est fidendum illum à con-
novari, nisi ab eodem sciat nullitas praecedens
ctum est num. 3.

Lege Pontium cit. qui inter cetera multa, contra
nostram sententiam ex eo quod, quandoque Ma-
trimonii nullitas tacetur, semper consensus ex
tur per dolum: si ergo dolosus est consensus, vali-
tius non erit, ergo nullo modo aptus ad constitu-
matrimonii constituendum.

§. 111. An Matrimonium coram Parocho, & Testi-
bus invalidè celebratum sit coram aliquo
renovandum?

1. HAc in re certum est, quando impedimentum
est publicum, vel ad forum contentiosum
ctum, vel periculum est, de tegeatur, vel per dolum
silem duobus Testibus, certum est iniquitatem
do ablato impedimento renovandus est consensus
novari debere coram Parocho, & Testibus. Ratio
manifesta: quia illud matrimonium, quod parochi
bati, esse nullum, nec in se fuit matrimonium, nec
cie Ecclesiae, ergo, ut convalescat, necessaria est, tri-
Tribunali dispositionem, praesentia Parochi & Testi-
qui apud Ecclesiam testari, probare possint ejus ma-
monii validitatem.

2. Rectè autem cum Henriquez notat Sanch. lib. 2. 437. num. 11. & 12. si impedimentum fuit deductum ad forum contentiosum, & non probatum, nec probari possit, tunc impedimentum esse, ac dici occultum. Notat item, si res, vel quatuor audierint impedimentum ex relatione dumtaxat coniugis, adhuc illud esse occultum, quia tora ejusmodi testium efficacia reducit ad dictum, & confessionem unius coniugis.

3. Quæstio igitur est, an quando impedimentum est occultum, scilicet non est ex iis, quæ diximus num. 1. debeat, eo impedimento sublato, revocari iterum coram Parocho, & Testibus dictum Matrimonium, quod iam coram iisdem fuerat celebratum. Duæ de more sunt oppositæ sententiæ utrinque æquo fere Marte pugnantes. Altera affirmat, cuius validior ratio est, quia Tridentinum statuit, pro forma substantiali Matrimonii, Parochi, & Testium præsentiam, id quod propter nimis clara Tridentini verba nemo negat. At, cum forma tunc intervenire debeat, cum actus producitur in suo esse (ut habet Baldus in l. Observari, §. fin. num. 5. ff. de off. Proconsulis.) Nunc autem producitur Matrimonium, quando de novo renovatur consensus, ergo nunc debet adesse forma inducta à Tridentino. Adde, si, Teste Comitolo apud Bossium mox citandum, respondisse Clementem VIII. sic declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, sic Romanam Rotam, ne dicam cum De Lug. lib. 3. de resp. moral. dub. 16. num. 45. semper decidisse.

4. Si Doctores pro hac parte militantes cognoscere, saltem præcipuos, velis, eos habes apud Boss. de matrim. cap. 2. num. 8. Aversl. quæst. 1. 1. sect. 5. sed præcipuus, & quidem omnium fortissimus est Pont. l. 5. c. 6. à n. 6. cui accedit De Lug. l. c. hanc sententiam tanquam certam supponens.

5. Altera sententia, eaque negativa docet, non esse necessariam dictorum iteratam assistentiam, siue nullitas Matrimonii primo initii contracta fuerit ex defectu consensus unius, siue utriusque, siue ex quocunque impedimento occulto, & siue bona, siue mala fide (ut notat Bossius loco citato, num. 24. Sanch. lib. 2. d. 37. m. n. 8.) dicta nullitas fuerit contracta, Ratio præcipua hujus sententiæ tendens ad solutionem rationis sententiæ præcedentis, est, quia Tridentinum dat quidem Matrimonio pro forma substantiali dictam præsentiam, at non Matrimonio, quando renovatur, sed, quando celebratur in facie Ecclesiæ; in facie autem Ecclesiæ tunc fit contractus Matrimonii, quando primò celebratur: & quamvis tunc propter impedimentum invalidus re vera contractus ille sit, tamen exterius, in quo solum Ecclesia iudicat, apparet validus, & cum Tridentinum intenderit solum posse illud Matrimonium idoneis testibus probari, id solum (quod ad hoc sufficit) ab ipso statum fuisse, dicendum est. Adde, sic decrevisse Pium V. sic declarasse Sacram Cardinalium Congreg. sic Romanam Rotam apud Bossium l. c. n. 7. decidisse.

6. Vides utramque sententiam ad se Pontificem, Cardinales, & Rotam advocare. Sed certè pro neutra convincunt ejusmodi testimonia, siue, quia non constant authenticè, siue, quia, cum utraque sententia sit probabilis, modo unam, modo alteram Patres illi sequuntur, siue, quia, modo timent publicitatem, modo nequaquam, &c.

7. Pugnantes pro hac sententia plures sunt, quàm pro priore, quos Castrop. Rebell. Coninch. Gasp. Hurt. quos citat Castr. de spons. d. 3. p. 7. §. 3. & Aversl. quæst. 1. 1. sect. 5. V. Poss. tamen, alique quos citat, sequiturque Boss. l. c. cui adde Sanch. l. 2. matr. d. 37. n. 3. Navarrom denique ab utraque sententia pro se afferri, non est inutile scire.

8. Veraque ergo opinio probabilis merito est, Sanum nihilominus est consilium, advocare Parochum, Testesque quantum fieri potest in renovatione dicta Matrimonii, ut litibus de nullitate Matrimonii aditus præcludatur.

Part. III.

datur; Quando autem subest aliquod periculum si Parochus advocandus sit optimum remedium est, ut Confessarius obtineat ab eodem Parocho licentiam alii stendi, qua impetrata, advocatis duobus fidei Testibus, in solitario cubiculo Matrimonium revaliderur. Cæterum, si neque hoc facile fieri possit, tunc amplector secundam sententiam, scilicet negativam, nam re vera hæc (ut habet l. c. Boss.) hodie communiter à piis, & doctis viris in praxim deducitur, eamque in praxi servari, testatur Seraphinus, decis. 96.

9. Atque in hoc casu, si teceptæ antea jam fuerant benedictiones Ecclesiæ, nec erunt repetendæ, post revalidationem; Nam satis est, eas semel in facie Ecclesiæ fuisse receptas; præterquam, quod in hac re, quæ non est de essentia matrimonii, satis excusat periculum scandalii, & notæ conjugum ex Sanch. l. c. n. 3.

10. Inquires Primò, Si ipsi vni tantum Parocho, vel vni tantum ex Testibus notam fuerit impedimentum eo tempore, quo prima vice contractum fuit Matrimonium, quando deinde sublato impedimento renovabitur, debetne in hac sententia coram Parocho, & Testibus renovari?

Respondeo, nequaquam, quia unus tantum Testis non facit impedimentum probabile in foro externo, & ex alia parte illi Parochus, & Testes sunt apti ad testificandum contractum Matrimonii secundum formam ab Ecclesia præscriptam, non enim ipsi Testes esse debent validitatis Matrimonii, sed contractus Matrimonii, quæritur certè, ea unius cognitione non obstante, testari satis. Ita Coninch. disputat. 24. dubit. 16. num. 48. alique contra Sanch. l. 2. matr. d. 37. num. 10. requirentem in hoc casu præsentiam Parochi & Testium in restauratione matrimonii, quia secus non poterunt (ait) testificari de Matrimonio valido? Verum, ut vidimus, ii, de contractu matrimonii testificari debent, & iam possunt, non de validitate.

11. Inquires Secundò, Quando Pontifex apponit in Brevis alicujus dispensationis concessæ ad revalidandum Matrimonium contractum cum occulto impedimento, hæc, vel similia verba (si ita est cum eis dispensa, ut inter se publice, & servata forma Tridentini contrahant) necessariūne est, ut id fiat coram Parocho, & Testibus.

Respondeo, Non esse necesse docet Sanch. l. c. num. 5. quamvis enim (ait) non possit tunc Delegatus dispensare, ut occultè celebrètur matrimonium, tamen potest dispensare in impedimento, quo per dispensationem cessante, iam ex doctrina data poterunt coniuges inter se solos matrimonium celebrare. Huic decisioni allatæ à Sanch. se opponit toto conatu Guttier. de matr. c. 47. d. num. 6. dicens opinionem Sanch. esse singularem, & periculosam. Ratio præcipua est, inquit, quia Pontifex in iis verbis dat formam Delegato, ut non possit dispensare, nisi servata dispositione Tridentini, quod, cum requirat præsentiam Parochi, & Testium, si illam non adhibeat, nihil poterit Delegatus. Verum respondebit Sanchez, formam à Tridentino impositam, ut modò ipse Sanch. dixit esse, ut semel illa præsentia addit, quando scilicet in facie Ecclesiæ fit contractus. Cum igitur in casu nostro tunc adfuerit præsentia Parochi, & Testium, satis, superque servata est forma à Tridentino requisita. Ita Bossius de matrim. cap. 2. num. 31. sane probabiliter.

§. IV. An Matrimonium invalidum ex metu ratificetur per copulam simili metu extortam.

1. EX dictis oritur quæstio, an si Matrimonii contractum in facie Ecclesiæ iniisti cum aliqua puella ex metu, & deinde simili metu cogaris ad habendam copulam, illamque tu habeas eodem metu coactus, sed ex affectu maritali, quem affectum saltem tacite habeat, ut supponimus, puella: An inquam, etiam ratifices matrimonio.

nium, & consequenter illud iam validum in posterum remaneat?

2. Negant plures apud Averf. q. 4. *matr. f. 6. v. A. si quis*, Sanch. Coninch. Pont. Nau. Per. Ledef. Henr. & Silu. Ratio est (inquiunt) quia, qui cogitur habere prædictam copulam, eandem immunitatem libertatis patitur, quam qui cogitur ad contractum Matrimonii per verba de præfenti; ergo pari modo ipsi iniuria fit, & consequenter Matrimonium hoc, utpote per metum extortum, invalidum erit. Confirmatur, quia si secus esset, non provisum satis fuisset liberati Matrimonii.

3. Affirmant non pauciores apud Averf. *loc. cit.* Sotus, Gabriël, Bart. Ledef. Vega, ipse Averf. quibus adde Sanchez, & Coninch. fatentes hanc sententiam esse probabilem & asserentes, rationem esse, quia durum videtur eum, cui metus inest ad habendam copulam, obligare, ut non possit consentire sponte ad Matrimonium illud, ut sic effugiat peccatum, eundemque poni ab Ecclesia in bivio satis duro, ut ipse, vel peccet mortaliter vel patiatur grave damnum, quod ex eo timore expectare debet. Hoc voluisse Ecclesiam non est præsumendum. Unde dicendum est, Ecclesiam solum voluisse providere libertati Matrimonii, quando ipsum per verba de præfenti contrahitur; & merito, quia tunc periculum coactionis frequenter occurrit, nihil autem curasse, quando ratificatur per copulam, quia modus hujus coactionis rarissimus est. Ulterior autem ratio, eaque à priori hujus posterioris sententiæ esse debet, quia in hoc actu, quo quis sponte eligit Matrimonium quasi in remedium evitacionis peccati, homo non consentit ex vi metus illati, sed ex seipso, & ex vi suæ spontaneæ libertatis volentis effugere peccatum.

4. Confirmatur. Nam invalidatio Matrimonii meticulousi decreta ab Ecclesia est potissimum, & immediate in favorem particularium Fidelium, ergo potest Fidelis cedere iuri suo, & suoque favori, & sic valide contrahere. Et sanè idem dici potest in sententia nostrâ, quæ indicat, Matrimonium meticulousum esse iure naturæ nullum; talis enim est, quia, ut supra indicavimus, iniuria fit contrahenti: at contrahens iuri quod ex hac iniuria habet, cedere pari modo, si velit, potest.

5. Neque dicas: Decreto Ecclesiæ irritanti matrimonium clandestinum non possunt Fideles cedere, ergo neque Decreto irritanti hoc Matrimonium meticulousum. Ne id dicas, inquam, nam decretum de clandestino est latum immediate intuitu ipsius Matrimonii, & potissimum intuitu Ecclesiæ, ut ei constare possit de contractis Matrimonii, id quod non officit casui nostro.

6. Verùm adhuc dices. Sicuti affirmatur, in copula metu extorta posse contrahentem cedere iuri suo, & velle Matrimonium perficere; ita affirmari posset, idem esse initio, quando contractus Matrimonii per verba de præfenti ex metu celebratur, ergo simili modo tunc is, qui metu patitur, poterit iuri suo cedere, & validum Matrimonium efficere.

Respondeo. Concedit pariter, & consequentiam Averf. *loc. cit. v. vbi consequenter*. Nobis non est otium id prosequendi.

7. Tantorum virorum duas hæc sententias suis innixas rationibus nō probabiles iudicemus, verror, ne imprudentiæ notam apud prudentes incurramus, modò præscindamus à confirmatione *num. 4. dicta*, sed utamur rationibus, seu coniecturis allatis *num. 3.*

TRACTATUS DE MATRIMONIO UT EST SACRAMENTUM

CAPUT PRIMVM.

Institutio hujus Sacramenti, ejusdemque materia & forma.

MATRIMONIUM in ratione contractus tantum ipso mundi exordio institutum fuit ad hunc officium, scilicet ad propagandos homines, post lapsum Adæ ad concupiscentiæ remedium, ut illis verbis, quæ Adam, inspirante Deo, dixit, Gen. 2. *ex ossibus meis, ut videretur sentire* S. Augustinus de Gen. 2. c. 2. *sive in illis, quæ Deus protulit* Gen. 1. *creavit multiplicamini*.

2. At verò fuisse elevatum à Christo Domini institutionem Sacramenti, sive quando ipse in mari Canæ Galilee, sive, quando dixit Mat. 19. *Qui coniungit, homo non separat*, Catholicorum nulli dubium.

3. Quod autem Matrimonium Fidelium, ut per hoc sacramentum, conferat gratiæ augmentum, & ut aliqui possit primam gratiam conferre, & similia, Theorici spectant, & passim Theologi disputant.

4. At quænam est hujus Sacramenti materia? Certè Averf. q. 2. *de matr. f. 6. v. 3.* assertum Theologorum sententias, Sanch. verò lib. 1. *disp. 3. de matr. v. 1.* cum attulisset sex, ultimam approbavit assertum esse ipsa verba, seu signa, quibus exprimitur mutua traditionis utriusque coniugis forma, eadem ipsa verba, seu signa, quibus exprimitur mutua acceptationis eorumdem. Traditio nam facta sensibilis per externa verba, vel signa, cum inchoatus, & imperfectus contractus, se habet in materia, acceptatio verò facta pari modo sensibilibus, pote quæ perficiat contractum, se habet in forma Sanch. *l. c.* cui libens acquiesco.

5. Quoniam verò Matrimonium Fidelium contractus naturalis est, & simul Sacramentum, inquit, contractus Fidelis Matrimonium inire, ut solum contractum, non verò, ut Sacramentum? Videtur enim, quod illicitè posse tamen validè, quia cuiusvisque Sacramenti confessio pendet ab intentione. Ministri voluntate illi conferre, & sicuti potest (quoniamvis illicite) obsequium puerum; & verba Baptismi proferre, molesta baptizare, quando certè illum minime baptizaret, ita in casu Matrimonii, & c. Adde, & aliam rationem, nam quemadmodum absolutio, non est verba sine intentione baptizandi prolatis, non est talis, & necessariò coniuncta ratio Sacramenti, ratio Baptismi, sic contractus naturalis Matrimonii sine intentione faciendi Sacramentum, non est talis, nec necessariò coniuncta ratio Sacramenti. Quod si dicas esse necessariò coniunctam ex Christi institutione, etiam independentem à voluntate conferentis, vinantem te potius quis pronuntiabit, quam conferentem.

6. Respondeo. Vrger me ejusmodi allata ratio debet, ita ut cum Vasquez, *tom. 2. in 3. p. disp. 1. de matr. Pont. lib. 1. cap. 9. num. 3.* Hort, *disp. 3. de matr. disp. 1. de matr.* aliisque quos citat, sed non sequitur Averf. q. 2. *de matr. f. 6. v. 3.* *Primo iudicaverunt*. Alique probabiliter dicent, posse valide, modo dicto, iniri à Fidelibus Matrimonium.